

Г Л А С Н И К

А Д В О К А Т С К Е   К О М О Р Е   В О Ј В О Д И Н Е

Година XXVI

Нови Сад, фебруар 1977.

Број 2

САДРЖАЈ

ЧЛАНЦИ И РАСПРАВЕ

Душан Ружић	Организовање и усавршавање судског вештачења
Иван Кркљуш	Дејство овере потписа на уговору о промету непокретности
Душан Шупут	Одговорност за обавезе организација удруженог рада према Закону о удруженом раду

ПРАВНА ПРАКСА

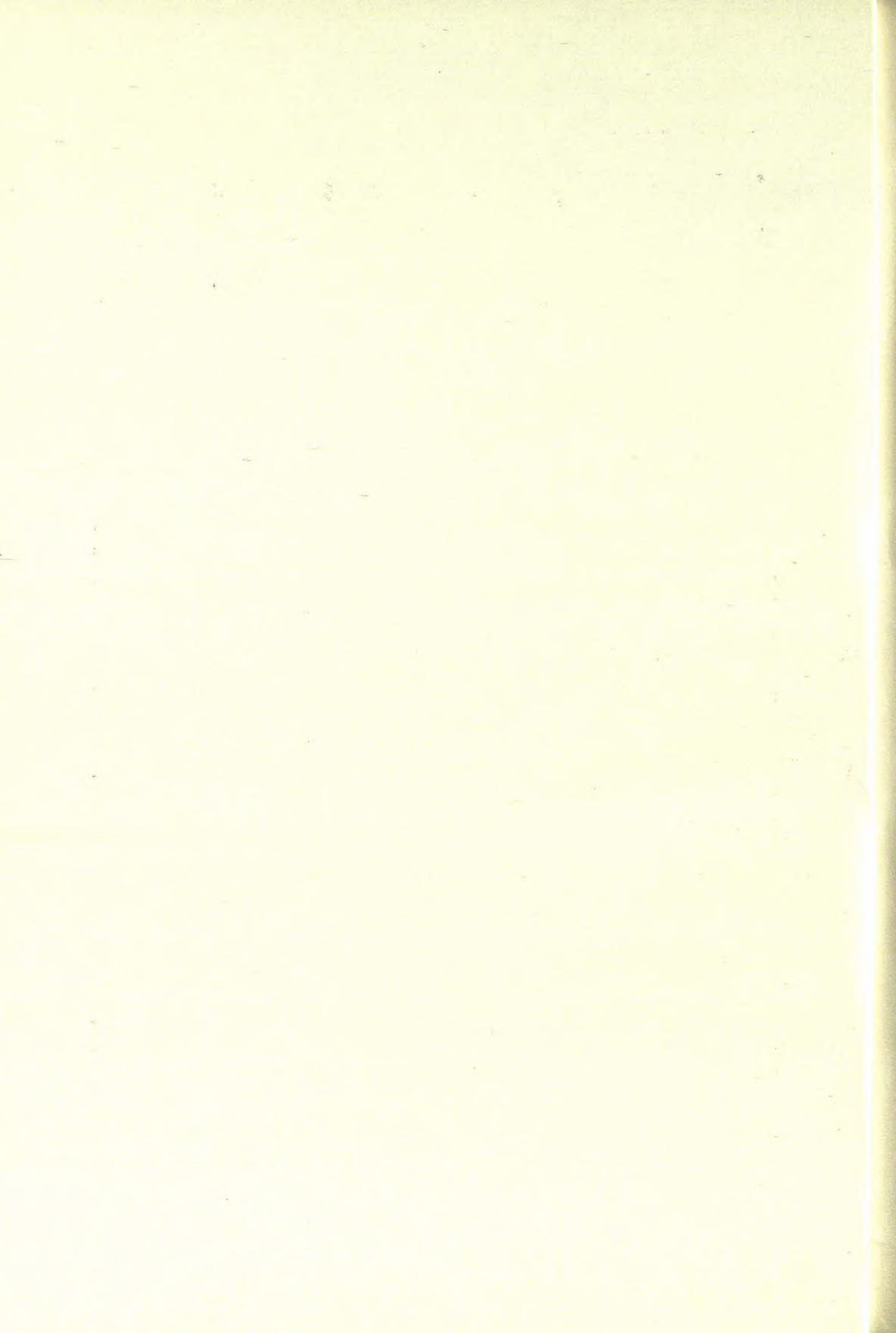
Љиљана Павловић-Бојовић Из судства — грађанско право
Светозар Добросављев

САОПШТЕЊА

- Из седнице Управног одбора
Из записника XI седнице Конференције адвоката од 15. I 1977. г.

ПРЕГЛЕД ПРАВНИХ ЧАСОПИСА

Милош Стојановић Из садржаја часописа

Г Л А С Н И К

А Д В О К А Т С К Е К О М О Р Е В О Ј В О Д И Н Е

Година XXVI

Нови Сад, фебруар, 1977.

Број 2

Ч Л А Н Ц И И Р А С П Р А В Е

Душан Ружић

покрајински секретар за правосудје и општу управу

О Р Г А Н И З О В А Њ Е И У С А В Р Ш А В А Њ Е С У Д С К О Г
В Е Ш Т А Ч Е Њ А

Организациона и друга проблематика судског вештачења већ дуже времена представља тему анализа и разматрања од стране самих правосудних органа, органа за послове правосудне управе, скупштинских и других тела. Проблематика се анализира и разматра било у склопу других питања функционисања правосудних органа било посебно с обзиром на њен значај и све већи утицај на ефикасно вршење правосудне функције, пре свега функције суђења у кривичном и грађанском поступку.

Савремени буран развој у свим областима друштвеног живота довео је правосудне органе у посебне тешкоће и на плану судског вештачења. Скоро да нема и мало сложенијег предмета у кривичном и грађанском поступку а да није неопходно извести доказ вештачењем односно утврђивати и разјашњавати релевантне чињенице, на основу потребног стручног знања из друштвене области у којој је настао спор или ситуација о којој се води судски поступак. Са тим стручним знањем судија или судско веће обично не располажу или не располажу у довољној мери. По садашњим процесним законима суд чињенице релевантне за доношење правилне и законите одлуке за чије утврђивање је потребно стручно знање мора да утврђује и разјашњава путем вештачења.

У доста предмета вештачење је и једини доказ. Може се слободно констатовати да је поље примене овог доказа све шире а основано је очекивати да ће се и даље ширити у зависности

од техничког, привредног и Другог прогреса. Већ сада имамо веома честе ситуације да у једном предмету није довољно извршити вештачење само из једне области, а још мање само по једном питању, већ се мора приступити истовремено вештачењу из више области односно примени такозваног „комбинованог вештачења”, када више вештака разних струка дају своје стручно мишљење из разних области.

Белики и све већи значај вештачења за доношење правилне и законите судске одлуке указују на осетљивост и тежину а посебно одговорност суда у доношењу одлуке о приступању извођењу доказа вештачењем а нарочито приликом одређивања лица која ће извршити вештачења. Положај и улога суда у сваком поступку захтевају да суд за вештака одреди само оно лице које ће овај тако тежак и одговоран задатак обавити веома стручно и савесно. Суд при томе мора да процени да ли то лице има потребно знање полазећи од његовог искуства и афирмације у одређеној средини. Суд такође мора да води рачуна и да ли је ово лице способно да своје мишљење о предмету вештачења презентира на јасан, прецизан и аргументован начин.

До сада извршене анализе и сагледавања указују да се свим овим захтевима приликом приступања доношењу одлуке о извођењу доказа вештачењем не удовољава у потпуности. Организација и начин вршења вештачења како у кривичном тако и у грађанском судском поступку нису задовољавајући. Не обезбеђује се увек да се вештачењем заиста потпуно и истинито утврђују чињенице битне за доношење одлуке а које се једино могу утврдити на основу стручног знања вештака.

У одређивању и извођењу доказа вештачењем све више долазе до изражања две тенденције. С једне стране, тенденција да се овај доказ све више користи у судском поступку, као што је већ истакнуто, а с друге стране да суд приступа одређивању и извођењу овог доказа без потребне процене свих поменутих елемената. У доста случајева вештацима се и не дају потребна упутства о предмету и другим питањима вештачења. Вештаци се препуштају сами себи, а њихово мишљење прихвата или не прихвата без довољне анализе и потребне оцене у складу са захтевима сваког модерног судског поступка. То у доста случајева доводи и до ситуације да вештаци кроз свој налаз и мишљења превазилазе оквири својих задатака и преузимају улогу суда. Улога суда се неминовно тада своди само на доношење формално-правне одлуке, што сигурно није добра пракса ни појединачно а поготову као тенденција.

Приликом приступања одређивању извођења доказа вештачењем суд је често сукобљен и са многобројним другим тешкоћама и проблемима. Има грана делатности за које је тешко и скоро немогуће обезбедити вештака. Наиме неке струке су дефицитарне (на пример за област саобраћаја). За гране делатности где не постоји дефицитарност струка у доста случајева је тешко наћи вештака који ће се прихватити да врши сложена и дуготрајна на пример књиговодствено-финансијска вештачења уз

претходно сређивање књиговодства и слично. У оваквим случајевима суд или се нађе у ситуацији да не може да изведе потребно вештачење или пак мора да се стално ослања на једно исто лице као вештака. Овај проблем је нарочито изражен код општинских судова ван седишта окружних судова а посебно код оних мањих. Несумњиво је да се у оваквој ситуацији не обезбеђује правилно и законито вршење судске функције, а веома често се услед тога и деградира улога суда.

Дефицитарност одређених струка за обављање послова вештачења у судском поступку није једини, а може се рећи овог тренутка и најзначајнији, проблем из питања организовања и начина вршења судског вештачења. Постоје и друге димензије овог питања које сада заслужују далеко већу пажњу од самог недостатка одређених струка. Постало је опште познато да се поступак вештачења у доста случајева спроводи површно и рутински. Вештак даје мишљење без претходног адекватног проучавања предмета и самог објекта вештачења. Често се налази и мишљење дају на самом рочишту на основу општих или веома штурих података које вештак добија од стране суда или саме странке. Догађа се и то да лекар опште праксе вештачи и даје мишљење о питањима за која су потребна специјалистичка знања. Има и случајева да се послови судске медицине (на пример обдукција) врше од стране лекара без одговарајуће специјалности. До каквих последица ово може да доведе а и доводи мислимо да не треба посебно указивати. Оваква вештачења су по правилу и веома неаргументована и уопштена, тако да би се могла користити и код других случајева (илустрације ради указујемо само на начин вршења извесних вештачења код телесних повреда).

Приликом састављања спискова судских вештака не врше се одговарајуће провере стручних и морално-политичких квалитета лица која се уносе у списак. Суд, доиста, често није ни у ситуацији да може да врши избор, већ мора да прихвати оно што има у одређеној средини или што му се нуди. У доста случајева они стручњаци који би били драгоцени као вештачи одбијају да се прихвате те дужности наводећи да су презаузети на својим радним дужностима. У неким судовима (нарочито мањим) као вештачи — посебно у области књиговодствено-финансијске струке — појављују се углавном пензионери који нису више у могућности да прате развој те области. Чињеница је да ови вештачи — пензионери задатку вештачења приступају веома савесно али налазећи се ван активне службе и праксе често нису упознати са свим достигнућима у тој области, посебно када се ради о сложеним књиговодствено-финансијским вештачењима.

Ово нимало задовољавајуће стање у организацији и начину вршења судског вештачења указује на оправданост што је питање вештачења од стране самих правосудних органа сврстано у ред питања која имају приоритетни значај на чијем решавању треба радити убрзано.

Наше је мишљење да садашња ситуација на пољу судског вештачења изискује предузимање одређених организационих и других мера у циљу обезбеђивања ефикаснијег вршења судске функције. Може се слободно рећи да без решења овог питања неће бити ефикасног правосуђа. Решење овог проблема мора се, по нашем мишљењу, тражити прво у другачијој оријентацији самих судова а затим и у другачијем организационом постављању комплетне службе судског вештачења.

Судови морају вештачења поверавати пре свега специјализованим установама, а само изузетно и у мање сложеним случајевима, или када за одређена вештачења нема одговарајућих установа, и именованим вештацима са списка сталних судских вештака, а сасвим изузетно вештацима *ad hoc*. Материјална страна овог проблема која се огледа у недостатку средстава са којима судови располажу за ове намене није нерешива и не би смела да буде основна препрека у тражењу и приступању новој оријентацији. Сигурно је да су штетне последице од некавалитетног вештачења далеко веће него што је повећана висина издатка суда у случају поверавања вештачења специјализованим установама које су кроз досадашњи рад показале да могу да удоволе свим садашњим захтевима квалитетног вештачења.

Постојеће установе за вршење вештачења треба стога све више материјално и кадровски јачати, а за области за које нема оваквих установа било би неопходно исте формирати, односно решења тражити кроз формирање посебних завода за судска вештачења у којима би радили кадрови оних струка за које не постоје специјализоване установе. Досадашња искуства Завода за судска вештачења у Новом Саду а и других завода показују да се на овај начин отклањају многобројни напред поменути а и непоменути проблеми који сада постоје када се вештачење врши од стране инокосних вештака. Постојећи проблем да један централни овакав завод није у могућности да увек ефикасно обезбеђује обављање послова вештачења у свим судовима на територији Покрајине или Републике може се решити формирањем више завода или организационих јединица једног завода по регионима односно у седиштима окружних судова. У том правцу обезбеђиваће се даљи развој Завода за судска вештачења у Новом Саду, о чему су заузети и ставови од стране Скупштине Социјалистичке Аутономне Покрајине Војводине и њеног Извршног већа. Досадашња искуства показују да ће се за рад у Заводу увек моћи обезбеђивати кадар високо стручних и морално-политичких квалитета.

Иван Кркљуш, адвокат у Новом Саду

ДЕЈСТВО ОВЕРЕ ПОТПИСА НА УГОВОРУ О ПРОМЕТУ НЕПОКРЕТНОСТИ

I

Промет некретнина, с обзиром на њихов значај за политично-правни интегритет државе, увек је био од посебног интереса законодавних система, како с обзиром на титуларе и карактер некретнина, тако и с обзиром на форму, као инструмента тога промета. Ограничења у погледу предмета, обима и титулара права својине, биће занемарена у даљем излагању, или, пак, третирана само у склопу бољег разумевања и дејства реперкусије форме која је од првобитне — *ad probationem* — добила материјално-правну компоненту — *ad solemnitatem*.

Обавезност писмене форме — као услов важности правног посла промета некретнина — била је увек присутна, али је судска пракса, попуштајући животним релацијама, модифицирала ову обавезу, легализујући чињеницу промета некретнинама и у оним случајевима када пуне писмене форме није било, односно када је она постојала само у релацијама наговештаја („међусобне признанице”, разне „потврде”, „квите” и сл.), дакле све оно што је имало индикатив писменог утачења странака, допуњујући максимално, и усменим доказима, вољу странака.

Закон о промету непокретности (Сл. лист САНВ 1/75) овај и овакав режим недвосмислено прекида и налаже, ослањајући се на одредбу чл. 10. Закона о промету непокретности СРС (Сл. гласник СРС 15/74) не само писмену форму, већ и обавезу овере потписа уговарача код суда.

Формулација ових одредаба није идентична, па ће даље излагање указати на ове разлике и правне реперкусије изнете у оба законска прописа.

Ради бољег праћења излагања, цитираћемо обе одребе.

Члан 10. Закона о промету непокретности СРС гласи:

„Уговор на основу кога се преноси право коришћења или право својине на непокретности мора бити сачињен у писменом облику, а потписи уговарача оверени код суда.

Уговор који није сачињен у смислу ст. 1. овог члана не производи правно дејство, уколико законом није друкчије одређено."

Члан 49. Закона о промету непокретности САПВ гласи:

„Уговор који није закључен у складу са чл. 10. став 1. Закона о промету непокретности (Службени гласник СР Србије број 15/74) је апсолутно ништав, изузев ако је у већем делу извршен до ступања на снагу овог закона."

Други став цитираног члана је ван предмета интереса овог чланка, па га нећемо цитирати.

Одмах падају у очи две врсте негативних последица услед неиспуњавања идентичних обавеза уговарача, у првом случају такав уговор не производи правно дејство, док је у другом случају, нормативом покрајинског прописа, овакав уговор апсолутно ништав.

Да ли је реч само о терминолошкој компоненти и законодавно-техничкој редакцији? Стоји чињеница да је текст преузет, па би тако преузет могао да се инкорпорира интегрално. Но, у питању су две различите материјално-правне категорије, које могу имати, и имају, различите реперкусије на односе странака. Ово тим пре, што следећи, чл. 11. цитираног закона СРС говори да је н и ш т а в уговор о стицању и отуђењу непокретности која не може бити у промету.

Ради тога ће, у даљем излагању, предмет нашег интереса бити управо овај проблем.

II

Уколико је реч само о неједначеној законској терминологији проблем би био сасвим једноставан. Међутим, и Закон СРС у два члана има два термина — не производи правно дејство у чл. 10. и ништав уговор у чл. 11 — док Закон САПВ оперише са термином апсолутно ништав.

Апсолутно ништави правни послови су они послови који не производе никакве правне последице, с једне стране, нити се могу конвалидирати, с друге стране. Такви правни послови не постоје, дакле, њих и не треба, тужбом, дисквалификовати, па би и тужба, у релацијама овог утврђења, могла ићи само на одлуку о томе да правни посао постоји. Апсолутна ништавост је резултат кардиналне, и по правилу, екстремне игнорације капиталних правних начела и института према којима законодавац, или, шире, правни поредак, не може бити равнодушан.

Како правни поредак, у сваком одређеном тренутку, налаже понашање субјеката права, то ови морају, да би њихови правни послови производили правне ефекте, ускладити своје понашање са тим правним поретком, поштовати, дакле, норме стипулисане у законским прописима. Међутим, и те норме, да би постигли одређене ефекте понашања, односно санкционисале противно

понашање, морају бити јасне и експлицитне, без остављања простора за дилеме у тако капиталним проблемима.

Ако се за уговор којим се врши промет некретнина, које су *extra commercium*, каже да је ништав, онда се то исто може рећи и за уговор о промету некретнина на коме потписи уговарача нису оверени од стране суда, али је законодавац, ипак, употребио термин којим нормира да такав уговор не производи правно дејство. У првом случају се ради о недозвољеном промету, па ни инструмент тога предмета, купопродајни уговор, не може бити дозвољен, што значи да би и поред оверених потписа уговарача од стране суда такав уговор и даље остао ништав правни посао. У другом случају је у питању дозвољен промет, али је форма тога промета — *ad solemnitatem* — услов не само важности правног посла, него и тотална његова дисквалификација уколико иста није постојала. Први уговор се не може конвалидирати ни под којим условима, други, међутим, може најједноставнијом овером потписа уговарача од стране суда. Употреба два термина, за два заиста сасвим различита понашања, и то, тако рећи, на истом месту, није, сматрамо, случајност, нити термилошка недоследност. Законодавац је овој другој ситуацији, уговору о преносу некретнина ван промета, дао одговарајућу тежину, недвосмислени ауторитет закона, а прву, која нема, нити може имати било какву друштвено-неоправдану или штетну последицу већег обима, хтео да определи блажом формом, али, на жалост, правно, са истим последицама.

Међутим, материјално-правне последице нити су исте, нити их законодавац жели. Реч је само о једној доследно спроведеној дисциплини уговарача, која, поред сигурности правног промета некретнинама, има за последицу и ригорозно фиксираних фискалних релације, због, како знамо, режима уписа права својине на некретнинама у земљишним књигама.

Већ цитирани члан 49. Закона САПВ говори, како је речено, о апсолутној ништавости, што, квалитетно, не даје посебну димензију дисквалификације односних правних послова, али још недвосмисленије фиксира доктринарни термин који, види смо, има исте реперкусије за егзистенцију правних послова. Међутим, сва три термина, рефлектована на доктрину, нису правно адекватни.

III

Сама могућност конвалидације говори о релативној ништавости односно тзв. рушљивим правним пословима.

Ако једна од странака, у току реализације купопродајног уговора о промету некретнина умре, или дође у физичку немогућност да га потпише и потпис овери код суда, уговор ће важити уколико се судском пресудом ова немогућност утврди. Према томе, судска пресуда ће бити „конвалидациона” компонента овог правног посла. Она неће имати конститутивни, већ деклара-

торни карактер, исто тако као што ће судска одлука бити „основ” промета и у случајевима одржаја, где децидентно нема нити писменог уговора, нити од стране суда оверених потписа странака.

Постоје и друге ситуације у којима је законодавац дозволио промет непокретности ван фиксираних услова о коме расправљамо. Пример заложног права, принудна продаја некретнина по овом праву, и сл. су ситуације у којима се врши пренос права на некретнинама са ранијег власника на купца, по „основу” решења о извршењу. Законодавац не говори о класичним облицима ограничења промета, забрана отуђења и оптерећења, креирање права плодоуживања, разних других секторских права, службености и сл., што такође представља или промет, или ограничавање промета, без тако ригорозно одређених услова.

То само значи да није у питању, и поред тако јасно одређене санкције, апсолутна ништавост, како због саме конвалитације, тако и због могућности промета чак и без писмене форме, а поготово због недостатка овере потписа уговарача од стране суда.

Ради тога и сматрамо да би, *de lege ferenda*, требало најпре синхронизовати законску терминологију с једне стране, а с друге стране чисто фискалну дисциплину, јер сматрамо да је то превасходни законодавни мотив, свести на реалну и њеном значају адекватну нормативу.

Фискална компонента у промету некретнина има такве димензије, како по висини стопа пореза на промет некретнина, тако и у законодавној нормативи, које, иако важне, морају добити другачији третман, који би се кретао или у релацијама грунтовог реда, или терминолошког редоследа везаног за реализацију уговора о промету некретнина. Безивање важности купопродајних уговора о промету некретнинама за строго формалне компоненте, које немају материјално-правних ни доктринарних оправдања, било би нецелисходно, поготово, како је изнето, што ово начело не може издржати ни животне релације, нити је пракса, до сада, могла одржати у чистим и нетакнутим интонацијама ово начело.

Када тастатор остави некретнину наследнику, који није, или не мора бити наследник по закону, онда то може, тзв. последњом изјавом воље, учинити или писмено, без овере потписа, или усмено, под одређеним условима, што има за последицу промет некретнина без икаквих овера потписа и слично. Ово ради тога што решење о наслеђивању, знамо, нема конститутивни, већ само деклараторни карактер. У случају где се као уговорна странка појављује друштвено-политичка заједница где је потпис овлашћеног лица непотребно оверавати код суда ако је на уговор стављен печат те политичке заједнице.

Изјава којом се власник пољопривредног земљишта може одрећи права својине на пољопривредном земљишту у корист општине, даје се усмено на записнику или исправом овереном од стране надлежног органа. Дакле, у с м е н а изјава дата у

записник може имати за последицу промет права својине на непокретности (чл. 24. Закона о промету непокретности САНВ).

Исте дилеме постављају се, рецимо, код раскида купопродајног уговора о промету некретнинама који је потписан од странака и чији су потписи оверени од стране суда. Поновна овера уговора о раскиду би имала, и морала имати, исти пут и исцрпиту исту процедуру.

Рушљивост и оверених уговора од стране сувласника, носиоца станарског права, по праву првокупа, односно од стране јавног правобраниоца, у закону одређеним случајевима, само отварају даље могућности анализа које би прешле постављене оквире чланка.

Ради тога ћемо се вратити на подручје праксе.

IV

Позитивни законодавни системи, по правилу, неки више, неки мање, игноришу заштиту из ништавих уговора. Практика Врховног суда Војводине, у последње време, ова давања диспонира појединим органима друштвено-политичких заједница, за разлику од ранијег става, где се оваква заштита путем суда, могла тражити по основу тзв. негативног правног интереса.

Све ово, разуме се, после оцене несавесности обеју уговорних страна.

За наше разматрање је интересантно питање повраћаја датог, у случајевима делимично, или потпуно извршеног купопродајног уговора о промету некретнина, који није добио и завршну законом предвиђену форму, кривицом обеју или једне уговорне стране.

У адвокатским канцеларијама су већ присутне појаве — а оне ће неминовно доћи и пред судове — да се сачини писмени купопродајни уговор, да купац исплати купопродајну цену, да продавац, док потписи уговарача још нису судски оверени, прода исту некретнину другом купцу скупље, па се поставља питање заштите права купца, како у погледу могућности принудног извршења воља странака, тако и повраћаја купопродајне цене, односно питања накнаде штете, у свим релацијама, а све због очигледно несавесног понашања продавца. Међутим, ако је све то што је урађено ништаво, ако, дакле, ништа не постоји као основ, онда су то дилеме које се морају разрешавати.

Строго посматрано, те извршене престације, не би имале судску заштиту, односно репресивну примену права. То, очигледно, није тачно, нити може бити тачно. Међутим, у констелацији сада важећег прописа, чак ни кривично-правна санкција, кривично дело преваре, не би дошла до примене јер се ради о ништавом правном послу, што обе уговорне стране знају, или, јер је то закон, морају знати.

Даље излагање би нас довело до асоцијација шта ће бити ако једна уговорна страна овери свој потпис пред судом, а друга

то не учини. Иако је пропис јасан, уговор је ништав, таква ситуација отвара нове проблеме за праксу. Она ће их морати решавати у складу са општим начелима имовинског права.

V

Ако је промет непокретности код нас, иначе ограничен како у погледу обима, тако и у погледу структуре непокретности — стамбени и пољопривредни максимум, понуда и право првокупа, промет шума, промет национализованог грађевинског земљишта и сл. — онда је промет непокретности, у обиму и границама дозвољеног посебним законским прописима, непотребно оптерећивати једном недоследно спроведеном законском компонентом, која је пре свега уперена на физичка лица, а има не правну, већ превасходно фискалну компоненту.

Сматрамо да има довољно инструмената да та фискална компонента буде максимално обезбеђена, јер присуство сада важећег норматива задира у капиталне доктринарне аксиоме што је и непотребно, а исто тако и немогуће, одржати кроз све манифестације промета.

Ако је уговор сагласна изјава воља странака уперена на постизање одређених правних ефеката дозвољеним оквирима правног поретка, онда је недвосмислено тачно да тај правни поредак може нормирати услове и границе тих воља и ефеката, као што је, исто тако ван озбиљне правне, па и друге дискусије, недвосмислено тачно да нема никакве озбиљније правне потребе да конкретни регулатив не буде фиксиран у једној флексибилној верзији, а у пропозицијама датим у овом чланку, дакле, да буде синхронизован са капиталним начелима имовинског права и доктрине.

Душан Шупут,
судија Окружног привредног суда у Новом Саду

ОДГОВОРНОСТ ЗА ОБАВЕЗЕ ОРГАНИЗАЦИЈА УДРУЖЕНОГ РАДА ПРЕМА ЗАКОНУ О УДРУЖЕНОМ РАДУ

І. УВОД

Устав СФРЈ¹ из 1974. у члану 24. прописује да организација удруженог рада, односно друго друштвено правно лице, одговара за своје обавезе друштвеним средствима којима располаже.

Ову одредбу Устава преузео је Закон о удруженом раду² (у даљем тексту ЗУР). Сличну одредбу имамо у члану 251. ЗУР.

Аналізу одредаба ЗУР о одговорности за обавезе организација удруженог рада (у даљем тексту ОУР) могуће је дати ако одредимо садржину појмова ОУР, одговорности за обавезе ОУР и средстава којима располаже ОУР.

1. Организација удруженог рада (ОУР)

Устав СФРЈ, а ни ЗУР, не даје изричито појам ОУР.

Устав СФРЈ у члану 36. одређује појам основне организације удруженог рада (ООУР) као део радне организације који чини радну целину, у коме се резултати рада радника могу самостално изразити као вредност у радној организацији или на тржишту и у коме радници могу остварити своја друштвено-економска и друга самоуправна права. Истим елементима одређен је појам ООУР и у члану 14. ЗУР.

Појмови ОУР и ООУР нису истоветни.

У члану 1. Закона о конституисању и упису у судски регистар³ био је одређен појам ОУР тако да су се под овим појмом подразумевале основна организација удруженог рада, заједница основних организација удруженог рада, радна организација и сложена организација удруженог рада.

Чланом 667. ЗУР престао је да важи Закон о конституисању.

¹ Сл. л. СФРЈ бр. 9/74.

² Сл. л. СФРЈ бр. 53/76.

³ Сл. л. СФРЈ бр. 22/73. и 63/73.

Произилази да је ОУР општи појам чији елементи су *implicit* одређени одредбама Устава СФРЈ и ЗУР тако да се овде могу дати општи критеријуми за дефинисање овог појма, пошто је дефиниција из члана 1. Закона о конституисању постала сада, услед развоја друштвених односа, преуска:

ОУР је друштвено правно лице;

ОУР је најпотпунији организационо-правни облик удруженог рада⁴;

ОУР је организационо-правни облик у коме се стиче и расподељује доходак.

Према томе, ОУР је друштвено-правно лице као најопштији организационо-правни облик удруженог рада у коме се стиче и расподељује доходак.

Дакле, основна организација удруженог рада и радна организација, као обавезни облици удруживања и сложена организација удруженог рада, као факултативни облик удруживања организација удруженог рада, су ОУР.

Према наведеним критеријумима и субјекти настали удруживањем средстава ОУР (банке, и заједнице за осигурање имовине и лице) такође су облик ОУР.

Облик ОУР су и организације лица која самостално обављају привредну делатност средствима рада у својини грађана (задруге, уговорне организације удруженог рада и радне заједнице за обављање професионалних делатности).

И тзв. шири облици удруживања организација удруженог рада као што су заједнице ООУР и заједнице радних организација, организације пословног удруживања, самоуправне интересне заједнице материјалне производње, интересне заједнице за вршење промета и трговинских услуга и заједнице за међусобну планску и пословну сарадњу такође су ОУР.

Одредбе ЗУР о одговорности за обавезе друштвено-правних лица односе се и на ОУР (члан 251—264. у вези са чланом 420. ЗУР).

2. Одговорност за обавезе ОУР

С обзиром на то да је ОУР општи појам за све наведене субјекте, те како се ООУР, радна организација и сложена организација удруженог рада најчешће појављују као облици ОУР, даћемо анализу одговорности за обавезе ових субјеката. Правила о одговорности за обавезе ових субјеката углавном важе и за остале ОУР. Наиме, за сваки други вид ОУР одредбама ЗУР или самоуправним споразумом о удруживању одређује се један од ових облика одговорности:

— одговорност за своје обавезе као потпуна одговорност,

⁴ Проф. др Владимир Јовановић: „Основна и радна организација обавезни облици удруживања организације удруженог рада”, „Привреда и право”, 7—8/1976.

— одговорност за другога као солидарна или супсидијарна неограничена или ограничена одговорност,

— ограничена одговорност до висине удружених средстава.

Одговорност уговорне организације удруженог рада за обавезе према трећима утврђује се уговором о оснивању уговорне организације удруженог рада (члан 308. ЗУР).

3. Средства којима ОУР одговара за обавезе

Чланом 24. Устава СФРЈ прописано је да ОУР за своје обавезе одговара свим средствима којима располаже. Сличну одредбу садржи и члан 251. став 1. ЗУР. У ставу 3. овог члана ЗУР прописује да се законом одређује над којим се средствима којима располажу одређена друштвена правна лица, с обзиром на значај средстава за вршење њихове делатности или функције, не може спроводити извршење.

Постојећи Закон о извршењу ради намирања новчаних потраживања корисника друштвених средстава⁵ у члану 2. прописује да предмет извршења не могу бити рудна и друга природна богатства, објекти наоружања и опреме, као ни друга основна средства сировине и полупроизводи намењени производњи за потребе наоружања и опреме народне одбране и јавне безбедности.

У члану 3. исти закон прописује да се извршење не може спровести на правима на покретним и непокретним стварима ако су та права и те ствари неопходни за вршење делатности корисника друштвених средстава — дужника.

Која су права и ствари неопходни дужнику за вршење његове делатности одређује Извршни суд.

Слично ограничење принудног извршења над средствима ОУР предвиђа и члан 18. Закона о обезбеђивању плаћања између корисника друштвених средстава⁶.

ЗУР, дакле, прописује да ОУР одговара за обавезе средствима, а не имовином. Речи средства и имовина нису синоними. Имовина је шири појам. Имовина обухвата и потраживања, а не само средства.

Наведени Закон о извршењу ради намирања новчаних потраживања корисника друштвених средстава у члану 4. став 1. тачка 7. дозвољава спровођење принудног извршења и над потраживањима извршеника.

Потраживања немају карактер средстава у смислу члана 227. ЗУР, а ни у смислу одредаба Закона о утврђивању и обрачунавању укупног прихода у основним организацијама удруженог рада⁷, који је уведен систем тзв. наплаћене реализације, уместо раније фактурисане реализације.

⁵ Сл. л. СФРЈ бр. 52/71.

⁶ Сл. л. СФРЈ бр. 60/75. и 13/76.

⁷ Сл. л. СФРЈ бр. 60/75.

ЗУР нема појам имовине због тога што је имовина власничко-правна категорија која не може постојати без права власништва⁸, а које право ЗУР не познаје.

Питање је да ли ће поверилац убудуће у извршном поступку моћи да наплати своје потраживање од извршениковог дужника. Ово питање није само теоријско. Немогућност повериоца да наплати своје потраживање од извршениковог дужника отежава положај повериоца — тражиоца извршења нарочито када је блокиран жиро-рачун извршеника, а не и рачун извршениковог дужника. Међутим, умножавањем дужникових солидарних и супсидијарних јемаца у смислу одредаба ЗУР поверилац има друге могућности да наплати своје потраживање.

II. ОБАВЕЗЕ ЗА КОЈЕ ОДГОВАРА ОУР

Устав СФРЈ, као и ЗУР, прописује да ОУР одговара уз своје обавезе, без означавања правног основа из основа из кога је обавеза настала (члан 24. Устава и 251. ЗУР-а). Значи, ОУР одговара за све обавезе: уговорне, вануговорне и законске.

Пошто се члан 251. ЗУР налази у одељку „Права, обавезе и одговорности друштвених правних лица у правном промету друштвених средстава”, произилази да је овде на првом месту реч о одговорности за обавезе из привредног уговора склопљеног у обављању робног промета из редовних привредних делатности: купопродаја робе, замена робе, посредништво, трговачко заступништво, комисион, уговор о контроли робе, отпремништво, ускладиштење, превоз робе, осигурање робе, уговор о грађењу и издавачки уговор.

С обзиром на то да је привредни уговор најчешћи основ настанка одговорности између привредно-правних субјеката, у даљем тексту говорићемо о одговорности ОУР за испуњење уговорне обавезе.

Али, ова одговорност иако по свом настанку уговорна може под условима које прописује ЗУР или самоуправни споразум о удруживању у радну или сложену организацију да ангажује и одговорност других субјеката који нису учествовали у склапању уговора.

Тако, за обавезе радне организације која у свом саставу има основне организације одговарају те основне организације како је предвиђено самоуправним споразумом о удруживању у радну организацију. То је самоуправни одговорност (члан 254. став 1. у вези са чланом 372. ЗУР).

Члан 257. ЗУР прописује да за обавезе основне организације од које су настале две или више нових основних организација солидарно одговарају те основне организације. То је законска солидарна неограничена одговорност.

⁸ Проф. др Мартин Ведриш: „Кориштење управљањем и располагањем друштвеним средствима а и одговорност друштвених правних особа”, „Привреда и право”, 6/1976.

Законом или самоуправним споразумом, дакле, може бити предвиђена одговорност за другога солидарно или супсидијарно ограничена или без ограничења (члан 264. став 4. у вези са чланом 420. ЗУР).

Тако се повећава број субјеката који одговарају за обавезу, што повериоца доводи у повољнији положај; за повериоца се смањује ризик немогућности наплате услед инсолвентности главног дужника или услед ограничења спровођења извршења над неким средствима извршеника, односно над потраживањима извршеника.

Дакле, систем одговорности ОУР према ЗУР омогућава да се економске последице испуњења обавеза одразе и на друге субјекте уколико ОУР има такве субјекте.

Овакав систем одговорности у правном промету омогућава да ООУР у саставу радне организације користе тржишну функцију радне организације тако да радна организација закључује послове и за рачун једне или више основних организација, уколико је таква могућност предвиђена самоуправним споразумом о удруживању у радну организацију (члан 372. ЗУР).

Тржишна функција радне организације која у свом саставу има ООУР, па и чврста повезаност такве радне организације у правном промету, омогућена је чланом 410. став 3. ЗУР где је прописано да делатност радне организације чини збир делатности основних организација у њеном саставу.

Овакав систем одговорности за обавезе омогућава да се у стицању и расподели дохотка спроведе награђивање према радном доприносу, спречава преливање дохотка, стимулише интегративне процесе и обезбеђује сигурност и брзину пословног промета⁹.

III. ВРСТЕ ОДГОВОРНОСТИ ЗА ОБАВЕЗЕ ОУР

1. Потпуна одговорност

Говорећи о средствима којима ОУР одговара за обавезе истакли смо да ОУР одговара свим средствима којима располаже. Одговорност ОУР свим средствима којима располаже за своје обавезе је уствари потпуна одговорност. Овакву потпуну одговорност има радна организација која у свом саставу нема ООУР. У том смислу у фирму ове радне организације уноси се и ознака потпуне одговорности (члан 420. став 3. ЗУР).

Ова потпуна одговорност једнака је обавези дужника из класичног облигационог односа у коме се поверилац налази у правном односу само са дужником: облигационо право је релативног карактера, дејствује *inter partes*, између лица у конкретном облигационом односу; поверилац своје право из облигације

⁹ Богоје Марјановић: „Имовинска одговорност организације удруженог рада“, „Правни живот“, 4/75.

може остварити само према дужнику из тог облигационог односа. Само је дужник дужан да изврши радњу која је предмет облигације, јер на страни дужника нема више лица. Облигација овде није дељива, већ потпуна. Поверилац сноси ризик инсолвентности само у односу на тог дужника. Застарелост потраживања дејствује само према том дужнику.

Савремени развитак привредног права, међутим, иде у правцу повећања броја дужника за исту облигацију. Већи број дужника даје повериоцу већу сигурност наплате. Смањује се ризик инсолвентности дужника.

У нашем привредном праву као средства за обезбеђење уговора јављају се јемство, капара, одустаница, уговорна казна, пенали, залога, право придржаја, предујам, затезне камате и одрицање од приговора¹⁰.

Умножавање дужника у облику солидарне и супсидијарне одговорности, према одредбама ЗУР, је једно од средстава личног обезбеђења облигација у платном промету између корисника друштвених средстава, поред јемства и уговорне казне, али које је по свом настанку законско или самоуправно, а не и уговорно, осим изузетка из члана 308. ЗУР. Ради се о једном облику личног обезбеђења облигација у дужничко-поверилачком односу између корисника друштвених средстава, јер ОУР за обавезе одговара свим средствима.

Тако солидарна и супсидијарна одговорност за обавезе ОУР постоји истовремено са постојањем обавезних средстава обезбеђења потраживања из члана 5. Закона о обезбеђивању плаћања између корисника друштвених средстава (меница, чек, акредитив и јемство).

Ове две врсте обезбеђења потраживања међусобно се допуњују, пошто се наведеним обавезним средствима обезбеђења не могу обезбедити и потраживања чија је доспелост до 15 дана (члан 7. последњи став Закона о обезбеђивању плаћања), као ни потраживања са елементом иностраности.

У нашим условима, дакле, обезбеђење наплате потраживања више није само интерес повериоца. Брза наплата потраживања повећава циркулацију новчаних средстава, смањује потребу за повећањем новчаних средстава у оптицају, што смањује инфлаторне тенденције и омогућава утврђивање укупног прихода према наплаћеној реализацији.

2. Одговорност ООУР за обавезе радне организације до висине удружених средстава (ограничена одговорност)

Радна организација која у свом саставу нема ООУР за своје обавезе одговара потпуно друштвеним средствима којима располаже и има положај, права, обавезе и одговорности које ЗУР одређује за основну организацију (члан 347. став 2. ЗУР).

¹⁰ Проф. др Зоран Антонијевић: „Привредно право”, шесто издање, „Савремена администрација”, Београд, страна 233.

Међутим, могуће је да радна организација која у свом саставу има ООУР за своје обавезе такође одговара само друштвеним средствима којима располаже, јер постоји могућност да ООУР у њеном саставу самоуправним споразумом о удруживању у радну организацију ограничи своју одговорност за обавезе радне организације само до висине удружених средстава (члан 372. у вези члана 254. став 1. ЗУР).

Ако основне организације за обавезе радне организације одговарају само удруженим средствима у фирму радне организације уноси се ознака ограничене одговорности (члан 420. став 3. ЗУР).

Наиме, самоуправним споразумом о удруживању основних организација у радну организацију утврђује се, поред осталог, која средства основне организације удружују и одређује њихова намена, а такође и међусобни односи основних организација и њихова права, обавезе и одговорности у правном промету, као и облици и услови остваривања одговорности радне организације и њена овлашћења у правном промету који врши за основне организације (члан 372. ЗУР).

Колика ће ова средства бити у појединим радним организацијама зависи и од обима послова које су основне организације пренеле на радну организацију да их радна организација обавља у своје име, а за рачун основних организација. Овакво уређивање односа могуће је и због тога што члан 410. став 3. ЗУР прописује да делатности радне организације у којој постоје основне организације су основне делатности које обављају те основне организације.

Закон о конституисању није имао одредбу о делатности радне организације која у свом саставу има основне организације.

У вези с овим је још једна новина.

Наиме, већ смо истакли да ЗУР у члану 372. прописује да самоуправни споразум о удруживању у радну организацију садржи и одредбе о „њеним овлашћењима у правном промету који врши за основне организације”. Овакву одредбу није садржавао члан 42. Закона о конституисању који је одређивао садржину самоуправног споразума о удруживању у радну организацију.

ЗУР, дакле, дозвољава да радна организација може да закључи посао у своје име, а за рачун ООУР у свом саставу. Тај однос између радне организације и основне организације за чији рачун је посао закључен сличан је комисионом послу, али то није комисиони посао, јер овај однос произилази из самоуправног споразума, а не из комисионог уговора.

Ово не значи да основне организације немају право да непосредно учествују у правном промету. Из члана 45. Устава СФРЈ и члана 255. ЗУР произилази да основне организације своја права у правном промету могу остваривати непосредно уколико самоуправним споразумом о удруживању основних организација у радну организацију нису одредиле да ће ту своју

тржишну функцију, у потпуности или делимично, остваривати преко радне организације.

Основне организације су овлашћене да самоуправним споразумом одлуче и „о међусобним односима основних организација и њиховим правима, обавезама и одговорностима у правном промету” (члан 372. ЗУР).

Поставља се питање да ли су повериоци довољно заштићени у случају да основне организације на нивоу радне организације удруже релативно мала средства и ограниче своју одговорност за обавезе радне организације до висине тих средстава када радна организација развије своју тржишну функцију и за рачун основних организација у свом саставу. У нацрту ЗУР (члан 233. став 2) била је предвиђена законска солидарна одговорност ООУР за обавезе радне организације ако је обавеза радне организације настала из посла који је она закључила посебно за рачун само једне или више основних организација у њеном саставу.

Повериоци би били ефикасније заштићени да и ЗУР има ову одредбу.

Ипак, постоје правна средства да се повериоци заштите: „То су, пре свега, побојна тужба, индиректна тужба и тзв. „durchgriff” теорија. Свако располагање на нивоу радне организације у корист основних организација коме је циљ био да се изиграју повериоци, трећа савесна лица, може бити предмет побијања”.¹¹

Уколико би радна организација услед развијања своје прометне функције, из које би економску корист имале основне организације у њеном саставу, дошла у стање презадужености или под стечај, према истом аутору, повериоци могу да се заштите и помоћу тзв. „Haftungsdurchgriff” теорије и да своје потраживање наплате од основне организације која је из тога посла имала економску корист без обзира на то што је посао склопљен са другим правним лицем.¹²

3. Солидарна одговорност основних организација удруженог рада за обавезе радне организације

Више лица у једном облигационом односу на страни дужника могу одговарати на једнаке делове: сваки дужник одговара за свој део обавезе. То је раздвојени дуговински однос у коме је сваки дужник у обавези према повериоцу само за свој део дуга.¹³

¹¹ Проф. др Владимир Јовановић: „Искључење одговорности за обавезе радне организације и њен самостални стечај”, „Привреда и право”, 9/75.

¹² Проф. др Владимир Јовановић: „Правни субјективитет основних организација удруженог рада”, „Архив”, 2—3/1973.

¹³ Др Стеван Јакшић: Облигационо право, Општи део, издање 1957, стр. 60.

Код раздељене облигације сваки део дуга има своју правну самосталност, услед чега поверилац сноси ризик инсолвентности сваког дужника посебно.

Међутим, више дужника у једној облигацији може дуговати и тако да сваки дужник одговара за целу обавезу. Поверилац може да захтева испуњење обавезе у целини од било ког дужника.

Ово правило облигационог права преузео је ЗУР. „Кад постоји солидарна одговорност, поверилац има право да по свом избору захтева испуњење обавезе од сваког солидарног дужника” (члан 264. ЗУР).

Када ООУР солидарно одговарају за обавезе радне организације оне уствари солидарно јемче за обавезе радне организације. Јемац за обавезу насталу из уговора у привреди одговара као солидарни дужник.

За солидарну одговорност карактеристична је множина субјеката на страни дужника и могућност да се дуг физички дели, али је дуг правно недељив, пошто су сви саповериоци и сваки посебно овлашћени да захтевају исплату целог дуга и што су сви солидарни дужници и сваки посебно обавезни да повериоцу исплате цео дуг. Због тога су солидарни дужници узајамни пуномоћници, а што значи да предузимање правне радње везане за садржину солидарне облигације од стране једног дужника производи дејства и према другим солидарним дужницима: ако један солидарни дужник испуни солидарну обавезу, сви солидарни дужници ослобађају се обавезе према повериоцу, поверилац мора да прими испуњење од сваког солидарног дужника.

Права солидарна облигација је, дакле, физички делива, али је правно недељива, за разлику од тзв. недељивих облигација које су солидарне облигације у неправом смислу и које карактерише физичка недељивост дуговане радње, па због такве природе ствари или радње постоји скупна тражбина саповерилаца, односно скупни дуг садужника.

Солидарни дужник је јемац — платац; дужник првог реда. Поверилац може одмах њему да се обрати ради наплате, а не мора претходно да покуша наплату од главног дужника као код обичног јемства. Поверилац има право избора од кога ће солидарног дужника да тражи исплату. Наплатом тражбине од једног солидарног дужника, гаси се тражбина и према осталим солидарним дужницима, јер код солидарне обавезе постоји један дуг са више дужника који дугују повериоцу према начелу сви за једнога, један за све.

Солидарни дужник може истаћи против повериоца све приговоре главног дужника, а може истаћи и своје личне приговоре као, на пример, непостојање солидарне обавезе, застарелост потраживања према њему, приговор пребијања узајамних тражбина.

Ако се главни дужник одрекао од приговора или признао повериочево потраживање то нема дејства према солидарном дужнику. Солидарна обавеза је, дакле, самостална обавеза; по-

стоји један дуг са онолико обавеза да се дуг плати колико има солидарних дужника.

ЗУР је преузео и правило облигационог права да на солидарног дужника који је у целости или делимично испунио обавезу прелазе права повериоца према осталим солидарним дужницима и то за део који пада на свакога од њих (члан 264. ЗУР).

Исплатом, солидарна облигација престаје да буде солидарна. Исплаћени износ дели се на остале солидарне дужнике према одредбама самоуправног споразума.

Постојање солидарне одговорности основних организација за обавезе радне организације не значи да и радна организација одговара за обавезе основних организација удруженог рада у свом саставу.

Када би самоуправни споразум и имао одредбу да радна организација одговара за обавезе ООУР у свом саставу, та одредба самоуправног споразума била би без дејства, јер ту врсту одговорности није могуће уписати у судски регистар.

У пракси се већ појавио овакав случај. „Околност да је самоуправним споразумом предвиђена неограничена солидарна одговорност основних организација за обавезе радне организације нема утицаја на одговорност радне организације за обавезе основних организација”¹⁴.

ЗУР не садржи одредбу да на солидарног дужника који је исплатио повериоцу прелазе права повериоца према главном дужнику.

Солидарна одговорност, према одредбама ЗУР, може настати на основу самоуправног споразума о удруживању основних организација у радну организацију, како то предвиђа члан 254. став 1. ЗУР и тада имамо самоуправну солидарну одговорност ООУР за обавезе радне организације.

ЗУР предвиђа и законску солидарну одговорност. Ако се у радној организацији у којој не постоје основне организације организују основне организације или ако се од радне организације конституишу нове радне организације у чијем се саставу не организују основне организације, нове основне организације, односно нове радне организације солидарно одговарају за обавезе радне организације од које су настале (члан 261. став 1. ЗУР).

Овакав облик законске одговорности није постојао у Закону о конституисању, а ни у Закону о фирми¹⁵.

Према члану 55. став 2. Закона о конституисању постојала је законска солидарна одговорност ООУР за обавезе радне организације у чијем су саставу, али само када самоуправним споразумом о удруживању из члана 42. истог закона није утврђена и у судски регистар уписана одговорност основних организација за обавезе радне организације. Ова законска солидарна одговорност битно се разликује од законске солидарне одговорности из члана 261. став 1. ЗУР.

¹⁴ Пресуда Вишег привредног суда Србије Пж. 772/75. од 19. IX 1975.

¹⁵ Сл. л. СФРЈ бр. 22/73.

Законска солидарна одговорност основних организација за обавезе радне организације у чијем су саставу из члана 55. став 2. Закона о конституисању односила се на све обавезе радне организације.

Законска солидарна одговорност основних организација за обавезе радне организације из члана 261. став 1. ЗУР односи се само на обавезе радне организације које су настале до дана организовања основних организација у њеном саставу.

ООУР као солидарни дужници за обавезе радне организације у чијем су саставу не би могле самоуправним споразумом о удруживању у радну организацију да предвиде солидарну одговорност са различитим моделитетима: са различитим роком испуњења, под одложним или раскидним условом и сл. јер ове моделитете, осим ограничене и неограничене солидарне одговорности, није могуће уписати у судски регистар (члан 420. у вези са чланом 454. став 2. ЗУР).

4. Врсте солидарне одговорности основних организација за обавезе радне организације

Солидарна одговорност основних организација за обавезе радне организације у чијем су саставу, с обзиром на то како настаје, може бити самоуправна солидарна одговорност и законска солидарна одговорност.

С обзиром на обим солидарна одговорност је неограничена солидарна одговорност и ограничена солидарна одговорност.

Самоуправна солидарна одговорност

Истакли смо обавезу основних организација да самоуправним споразумом о удруживању у радну организацију утврде, сагласно члану 372. ЗУР, облике и услове остваривања одговорности радне организације и њена овлашћења у правном промету који врши за основне организације. Ако самоуправни споразум не садржи и ове одредбе регистарски суд одбиће захтев ради уписа организовања основне организације, односно конституисања радне организације (члан 454. ЗУР).

Закон о конституисању није предвиђао обавезу утврђивања врсте и обима одговорности основних организација за радну организацију, већ је чланом 55. став 2. прописао да ће основне организације у саставу радне организације одговарати солидарно за обавезе радне организације ако самоуправним споразумом о удруживању није утврђена и у судски регистар уписана одговорност основних организација за обавезе радне организације.

Када основне организације самоуправним споразумом предвиде солидарну одговорност основних организација за обавезе радне организације у чијем су саставу, имамо самоуправну солидарну одговорност.

Самоуправна солидарна одговорност основних организација за обавезе радне организације, утврђена самоуправним споразумом о удруживању у радну организацију и уписана у судски регистар, уколико је неограничена, према свим другим обележјима једнака је законској солидарној одговорности из члана 261. став 1. ЗУР.

ЗУР у члану 264. став 1. не прави разлику између самоуправне и законске солидарне одговорности у погледу садржине ове одговорности. Разлика је само у основу настанка ових одговорности и у томе што се законска солидарна одговорност не уписује у судски регистар.

Странке нису овлашћене да самоуправну солидарну одговорност установљену самоуправним споразумом ограниче или искључе уговором.

Посебни видови самоуправне солидарне одговорности

За обавезе основне организације одговарају и друге основне организације у саставу исте радне организације, како је предвиђено самоуправним споразумом о удруживању у радну организацију (члан 255. ЗУР).

Уколико се самоуправним споразумом установи да за обавезе основне организације одговарају и друге основне организације у саставу исте радне организације, назив основне организације мора да садржи и ознаку да за њене обавезе одговарају и друге основне организације (члан 421. ЗУР).

Самоуправни споразум о удруживању радних организација у сложену радну организацију садржи и одредбе о правима, обавезама и одговорностима удружених организација у остваривању заједнички утврђених делатности и циљева (члан 384. ЗУР). Удружене радне организације овим споразумом могу да предвиде и солидарну одговорност удружених радних организација за обавезе сложене радне организације у остваривању заједнички утврђених циљева. Удружене радне организације обавезно самоуправним споразумом утврђују облике и услове остваривања одговорности сложене организације и њена овлашћења у правном промету који врши за радне организације.

Ако је у Земљорадничкој задрузи образована основна организација, за обавезе задруге одговара и та основна организација, како је предвиђено самоуправним споразумом (члан 287. ЗУР).

Разлика самоуправне солидарне одговорности од уговорне солидарне одговорности

Самоуправну солидарну одговорност можемо разликовати од уговорне солидарне одговорности не само по основу настанка, већ и по томе што је код уговорне солидарне одговорности поверилац ступио у конкретан правни посао, у време настанка тог

посла, у непосредни правни однос и са солидарним дужником — јемцем. Међутим, солидарни јемац из самоуправног споразума одговара за све обавезе главног дужника према свим повериоцима без обзира на начин настанка тих обавеза (уговорне, вануговорне и законске обавезе) и без обзира на време настанка тих обавеза, што произилази из члана 264. став 5. ЗУР.

Законска солидарна одговорност

Сигурност у правном промету захтевала је да ЗУР има и неколико случајева законске солидарне одговорности, иако је ова материја, према концепцији ЗУР, првенствено предмет самоуправног регулисања (члан 372. ЗУР).

Једну врсту законске солидарне одговорности ООУР за обавезе радне организације већ смо навели. То је законска солидарна одговорност из члана 261. став 1. ЗУР која постоји у вези са статусним променама у радној организацији, тј. „ако се у радној организацији у којој не постоје основне организације организују основне организације или ако се од радне организације конституишу нове радне организације у чијем се саставу не организују основне организације, нове основне организације, односно нове радне организације солидарно одговарају за обавезе радне организације од које су настале”.

Овај облик законске солидарне одговорности односи се само на обавезе радне организације које су настале пре те статусне промене.

Ове обавезе, по правилу, садржи деобни биланс који је саставни део самоуправног споразума о организовању основних организација, односно о конституисању радних организација.

За будуће обавезе радне организације која у свом саставу организује ООУР важиће одредбе из самоуправног споразума.

У ставу 2. и 3. истог члана имамо још два облика законске солидарне одговорности који су такође у вези са статусним променама у радној организацији.

„Ако се радна организација у чијем саставу не постоје основне организације удружи са другом таквом радном организацијом у нову радну организацију, за њене обавезе одговара нова радна организација.

Ако се радна организација у чијем саставу не постоје основне организације удружи са другом таквом радном организацијом тако да уђе у њен састав, за њене обавезе одговара радна организација у чији је састав ушла”.

Сличне одредбе законске солидарне одговорности, која је последица статусних промена у ООУР, имамо у одредбама чланова 256—259. ЗУР.

Специфичну одредбу законске солидарне одговорности имамо у члану 260. ЗУР, према којој и самоуправна одговорност може прерасти у законску солидарну одговорност:

„Ако су за обавезе основне организације одговорне и друге основне организације, оне остају одговорне за ове обавезе до њиховог измирења, без обзира на статусне промене основне организације која је главни дужник”.

Значај разликовања законске солидарне одговорности од самоуправне солидарне одговорности

Кад постоји солидарна одговорност друштвено-правног лица за обавезе другог друштвено-правног лица, солидарни дужник неограничено одговара за све обавезе главног дужника, без обзира на основ настанка те солидарне одговорности (члан 264. став 5. ЗУР).

Са становишта правне сигурности поверилаца нема значаја разликовање солидарне одговорности по настанку. Правни положај свих солидарних дужника исти је без обзира на то да ли је солидарност установљена самоуправним споразумом или законом.

Разликовање солидарних обавеза по настанку нема значаја ни у судској пракси, која ни једну врсту солидарних дужника не сматра јединственим супарничарима из члана 189. Закона о парничном поступку.

„Према солидарном дужнику који није изјавио жалбу пре суда је правомоћна и онда када је други солидарни дужник изјавио жалбу јер солидарни дужници нису јединствени супарничари.

Ни по закону ни по природи ствари спор се према солидарно обвезаним дужницима не мора решавати на исти начин”.¹⁶

Разлика између ове две врсте солидарне одговорности ипак постоји: законска солидарна одговорност не уписује се у судски регистар, настаје оног дана када је закон ступио на снагу и не може се мењати вољом странака.

Неограничена солидарна одговорност

ЗУР у члану 420. прецизније него што је било регулисано у члану 4. Закона о фирми, прописује да се у фирми радне организације морају назначити врсте и обим одговорности основних организација за обавезе радне организације.

Закон о фирми говорио је о солидарној одговорности „свим средствима”. ЗУР ову одговорност означава као неограничену солидарну одговорност.

Ова неограничена солидарна одговорност по обиму и правним дејствима у свему је идентична са појмом солидарне одговорности. Дефиницију појма солидарне одговорности дао је ЗУР у члану 264. став 1. Због тога све што смо напред рекли о солидарној одговорности важи и овде.

¹⁶ Пресуда Врховног суда Југославије, Рев. 273/69.

Из члана 264. став 1. ЗУР произилази да када ЗУР говори о неограниченој солидарној одговорности да се то односи и на самоуправну неограничену солидарну одговорност која се утврђује самоуправним споразумом о удруживању основних организација у радну организацију у смислу члана 372. ЗУР и на неограничену законску солидарну одговорност.

Неограничена солидарна одговорност значи да солидарни дужници солидарно дугују повериоцима све обавезе главног дужника без обзира на њихову висину и да за те обавезе одговарају свим средствима којима располажу.

Неограничена солидарна одговорност основних организација за обавезе радне организације у чијем су саставу, пружа повериоцима потпуну правну сигурност у правном промету. Што је већи број ООУР у радној организацији које за обавезе радне организације имају неограничену солидарну одговорност утолико је већа сигурност поверилаца такве радне организације да ће своја потраживања наплатити или од радне организације као главног дужника или од неке од ООУР у њеном саставу као солидарног дужника.

Ограничена солидарна одговорност

Закон о фирми у члану 4. став 3. ову ограничену солидарну одговорност означавао је „до одређеног износа средстава”. Било је јасно да се овде радило о ограниченој солидарној одговорности, али је било спорно да ли то ограничење значи да основне организације одговарају за све обавезе које је преузела радна организација у сваком правном послу према сваком повериоцу „до одређеног износа средстава” или укупна солидарна одговорност основне организације за обавезе радне организације не може да пређе утврђени износ.

Одредбом члана 667. ЗУР престао је да важи Закон о фирми са 12. XII 1976.

ЗУР нема правила како се одређује обим солидарне ограничене одговорности. Начин одређивања обима ограничене солидарне одговорности „до одређеног износа средстава” из члана 4. Закона о фирми није био прецизан. Међутим, члан 243. став 6. Нацрта ЗУР предвиђао је добро решење: кад основна организација самоуправним споразумом о удруживању преузме ограничену солидарну одговорност за обавезе радне организације у чијем је саставу, та одговорност се утврђује за све обавезе главног дужника и то или до одређене висине тих обавеза или до одређеног новчаног износа којим солидарни дужник одговара за обавезе главног дужника.

Пошто ЗУР нема овакву одредбу, произилази да самоуправни споразум из члана 372. ЗУР мора да садржи и правила о ограниченој солидарној одговорности и то тако да се та одговорност односи на све обавезе главног дужника, за сваки конкретан посао „до одређене висине тих обавеза” или „до одређе-

ног новчаног износа средстава” (солидарног дужника). Овакво решење аналогно је решењу из члана 264. став 5. ЗУР где је прописано да солидарни (неограничени) дужник одговара за све обавезе главног дужника.

Оба наведена начина ограничавања солидарне одговорности (до одређене висине обавеза главног дужника, односно до одређеног новчаног износа средстава солидарног дужника) омогућавају свођење ове одговорности на минимум, јер ЗУР оставља основним организацијама да самоуправним споразумом о удруживању у радну организацију утврде обим одговорности основних организација за све будуће обавезе радне организације у чијем су саставу, које она преузме у своје име, а за рачун основних организација.

Тако се ограничена солидарна одговорност може по свом обиму приближити ограниченој одговорности; одговорности ООУР за обавезе радне организације до висине удружених средстава. Повериоци тада могу да се заштите оним правним средствима о којима смо говорили у одељку III/2 овога рада.

Ограничена солидарна одговорност је увек самоуправна солидарна одговорност. ЗУР не предвиђа ни један случај законске ограничене солидарне одговорности.

Да ли ЗУР омогућује искључење законске солидарне одговорности

Члан 42. Закона о конституисању предвиђао је да основне организације самоуправним споразумом о удруживању у радну организацију уреде и облике одговорности основних организација за обавезе радне организације. У време спровођења наведеног закона постављало се као спорно питање¹⁷ — да ли је и искључење одговорности основних организација за обавезе радне организације у чијем су саставу један од начина утврђивања одговорности у том смислу што су основне организације овлашћене да и тако користе своје законско овлашћење, па да аутономно уређујући одговорност, искључе своју одговорност за обавезе радне организације, чак и законску солидарну одговорност из члана 55. став 2. Закона о конституисању.

Ово питање било је нарочито значајно када је у члану 25. Уредбе о упису у судски регистар¹⁸ прописано да пријава за упис у регистар мора да садржи и податке о одговорности, односно о искључењу одговорности основне организације за обавезе радне организације.

На саветовању¹⁹ судија привредних судова заузето је становиште да основне организације удруженог рада не могу самоуправним споразумом о удруживању у радну организацију искључити своју одговорност за обавезе радне организације.

¹⁷ Богоје Марјановић: исти рад, стр. 108.

¹⁸ Сл. л. СФРЈ бр. 42/73.

¹⁹ Одржано у Буковичкој бањи новембра 1973; у закључцима „100 одговора на питања о конституисању и упису у судски регистар организација удруженог рада”, „Правни живот”, 11/73 (II анекс, страна 24).

Сматрамо да је ово становиште правилно, без обзира на садржину члана 25. наведене Уредбе.

Наиме, према пракси привредних судова из 1973/74. у време уписа конституисања ОУР у судски регистар, ограничење одговорности основних организација за обавезе радне организације могло се уписати у судски регистар само ако је у питању примена члана 14. став 3. Закона о улагању средстава страних лица у домаће организације удруженог рада²⁰. У другим случајевима искључење одговорности није било могуће.

Наведеном одредбом Закона о улагању средстава страних лица у домаће организације удруженог рада прописано је да ООУР у коју су уложена средства страног лица (прималац средстава) не одговара за обавезе радне организације, односно за обавезе других ООУР у саставу исте радне организације, ако уговором о улагању са којим су се сагласиле друге основне организације није друкчије предвиђено.

ЗУР не познаје потпуно искључење одговорности основних организација за обавезе радне организације, али је вероватно да ће и нова Уредба о упису у судски регистар, према члану 668. ЗУР, омогућити да се овај изузетан случај искључења одговорности у смислу наведеног Закона о улагању средстава страних лица упише у судски регистар.

5. Супсидијарна одговорност основних организација удруженог рада за обавезе радне организације

За разлику од солидарног дужника, који одговара у истом реду као и главни дужник, дакле, као јемац-платац, супсидијарни дужник има повољнији положај, јер поверилац од супсидијарног дужника може да тражи испуњење обавезе само ако је главни дужник није испунио. Према томе, супсидијарни дужник је дужник другога реда од кога поверилац може да тражи испуњење обавезе ако су испуњени одређени услови: да постоји обавеза главног дужника и да покушај наплате од главног дужника није успео.

Супсидијарног дужника можемо разликовати од јемца једино по томе што је поверилац ступио у одређени облигациони однос са јемцем истовремено када је ступио у облигациони однос и са главним дужником.

Супсидијарна одговорност, међутим, успоставља се између главног дужника и супсидијарно одговорног, по правилу, за све обавезе главног дужника, а у корист неодређеног броја поверилаца (члан 264. став 5. ЗУР).

Основни закон о предузећима²¹ (ОЗОП) у члану 36б став 2. одређивао је појам супсидијарне одговорности као облик одговорности по коме је супсидијарни дужник дужан да измири

²⁰ Сл. л. СФРЈ бр. 22/73.

²¹ Сл. л. СФРЈ бр. 17/65, 20/65, 31/67 и 48/68.

обавезу главног дужника ако је главни дужник не може измирити из својих средстава.

ЗУР у члану 264. став 2. прописује да кад постоји супсидијарна одговорност, поверилац има право да захтева испуњење обавезе од супсидијарног дужника само ако је без успеха²² покушао да потраживање намири од главног дужника.

Из ове одредбе ЗУР није јасно шта је поверилац дужан да предузме према главном дужнику да би могао да захтева испуњење обавезе од супсидијарног дужника. Да ли је довољна опомена главном дужнику, како је предвиђао члан 1355. ОГЗ, или немогућност наплате коју је предвиђао члан 829. СГЗ. Ако се захтева немогућност наплате у виду покушаја принудног извршења од главног дужника, да ли је довољно да се поверилац као тражилац извршења није могао да намири из средстава на жиро-рачуну²³ главног дужника, или је неопходно да је поверилац покушао наплату употребом свих правних средстава у извршном поступку (покушај извршења пленидбом и продајом покретних и непокретних ствари главног дужника-извршеника) како се захтева у одлуци Врховног привредног суда²⁴.

Пословност у дужничко-поверилачким односима захтева да се прихвати становиште Вишег привредног суда Љубљана. Довољно је да се утврди да извршеник није имао средстава на свом жиро-рачуну.

Основни закон о предузећима у члану 36д предвиђао је могућност да се супсидијарни дужник тужи истовремено са главним дужником, али се приликом принудног извршења против главног дужника изостављао супсидијарни дужник.

Отварање стечајног поступка над главним дужником има за повериоца исти значај као и немогућност принудног извршења; поверилац има право да од супсидијарног дужника захтева испуњење свих тражбина, па и оних које нису доспеле²⁵.

Принудно поравнање, међутим, не мора да значи немогућност наплате, већ само одлагање плаћања, па отварање овог поступка у сваком случају не би требало да значи истовремено и овлашћење повериоцу да захтева испуњење обавезе од супсидијарног дужника. Поверилац би то право имао према супсидијарном дужнику само у оном делу у коме је решењем већа принудног поравнања смањена обавеза главног дужника уколико и сам поверилац није гласао за то смањење дуга.

Ако је поверилац који претендује на наплату свог потраживања од супсидијарног дужника гласао за принудно поравнање сматрамо да се истовремено одрекао потраживања у том делу и да нема ваљан основ да смањени (отписани) део потражује од супсидијарног дужника.

²² Нацрт ЗУР у члану 243. став 2. предвиђао је као услов да је поверилац без успеха покушао да се намири путем принудног извршења.

²³ Пресуда Вишег привредног суда Љубљана Сл. 306/70, Збирка судских одлука, Књига XIV, Свеска II, Одлука 231.

²⁴ Пресуда Сл. 1391/70, Збирка судских одлука, Књига XVI, Свеска IV, Одлука 578.

²⁵ Члан 1066. Нацрта Закона о облигацијама.

Судска пракса заузела је супротно становиште: „Закључењем принудног поравнања ступа у дејство обавеза по датом јемству, без обзира што се принудним поравнањем смањује потраживање према главном дужнику... па у таквом случају не долази у обзир примена правног правила о акцесорности обавезе из јемства, као што то тужилац неосновано истиче у жалби”²⁶.

Супсидијарни дужник, пре него што плати дуг, дужан је да се обрати главном дужнику и обавести се о стању дуга. Ако ово пропусти главни дужник ће моћи да му стави све оне приговоре које је могао ставити повериоцу.

На супсидијарног дужника који је у целости или делимично испунио обавезу прелазе права повериоца према осталим супсидијарним дужницима и то за део који пада на сваког од њих (члан 264. став 6. ЗУР).

Који део обавеза главног дужника пада на сваког од њих регулише се самоуправним споразумом о удруживању основних организација у радну организацију (члан 372. ЗУР).

Одредбом члана 264. став 6. ЗУР није прописана потпуна персонална суброгација: на супсидијарног дужника који је исплатио дуг не прелазе права повериоца и према главном дужнику.

Сматрамо да је супсидијарном дужнику који је у целости или делимично исплатио обавезу главног дужника требало законом дати статус повериоца и према главном дужнику. Супсидијарни дужник има интереса да и од главног дужника покуша наплату свог регресног захтева, па и онда када је над главним дужником отворен стечајни поступак или поступак принудног поравнања. Ово долази до изражаја у случају када поверилац није поднео пријаву у стечајну масу, односно у поступку принудног поравнања.

Супсидијарни дужник може повериоцу изјавити и своје приговоре да поверилац није претходно покушао наплату од главног дужника, да истакне приговор пребоја и да је потраживање застарело у односу на супсидијарног дужника.

Супсидијарно јемство је акцесорна обавеза која престаје када престане главни дуг без обзира на који начин је овај дуг престао.

И супсидијарна одговорност основних организација за обавезе радне организације може да буде неограничена и ограничена (члан 264. став 4. у вези са чланом 420. ЗУР).

Висина ограничене супсидијарне одговорности одређује се самоуправним споразумом (члан 372. ЗУР).

Супсидијарна одговорност може да буде законска (члан 252. став 1. и члан 253. ЗУР) и самоуправна (члан 254. и 255. ЗУР).

²⁶ Пресуда Врховног привредног суда Сл. 2630/68 од 28. III 1969, Збирка судских одлука, Књига XIV, свеска II, Одлука 231.

Одредбу законске супсидијарне одговорности чланица пословног удружења за обавезе пословног удружења имамо и у члану 157. Основног закона о јединственим привредним коморама и пословној сарадњи и привреди²⁷.

6. Посебни облици супсидијарне одговорности

Самоуправним споразумом о удруживању основних организација у радну организацију могуће је одговорност основних организација, којих мора да буде најмање две (члан 325. ЗУР), уредити и тако да основне организације за обавезе радне организације одговарају супсидијарно, о чему смо говорили у претходном одељку.

Када за главног дужника дугују два или више супсидијарних дужника, ако није друкчије предвиђено самоуправним споразумом, однос између тих супсидијарно одговорних дужника је солидаран; сваки од њих јемчи за испуњење обавезе главног дужника у целини.

Међусобни однос ових дужника је однос између солидарних дужника. Разлика између овог облика и неограничене солидарне одговорности је само у томе што поверилац мора покушати наплату од главног дужника. Ако је покушај наплате од главног дужника остао без успеха, поверилац може да од било ког супсидијарно-солидарног дужника захтева испуњење обавезе.

Најчистији пример законске неограничене супсидијарно-солидарне одговорности имали смо у члану 103. ОЗОП. „За обавезе из уговора који је закључило здружено предузеће одговорно је предузеће, а ако се обавезе не могу наплатити из средстава заједничких фондова тога предузећа, за измирење ових обавеза солидарно одговарају организације у саставу предузећа, сагласно статуту”.

Ако основне организације самоуправним споразумом о удруживању за обавезе радне организације преузму ограничену супсидијарну одговорност до одређене висине обавеза радне организације или до одређеног новчаног износа својих средстава тада имамо ограничену супсидијарну одговорност (члан 264. став 4. ЗУР).

Члан 264. став 3. ЗУР прописује да када за исту обавезу супсидијарно одговара више друштвених правних лица, поверилац може, по свом избору, да захтева испуњење обавезе од сваког супсидијарно одговорног друштвеног правног лица, под условом да је без успеха покушао да потраживање намири од главног дужника и тако прецизира да је супсидијарни дужник уствари супсидијарно-солидарни дужник.

Значи, супсидијарно-солидарно одговорне основне организације немају право да захтевају од повериоца да своје потраживање подели на онолико делова колико има основних орга-

²⁷ Сл. л. ФНРЈ бр. 28/60, 16/61, 13/63 и Сл. л. СФРЈ бр. 10/65.

низација у саставу радне организације за коју супсидијарно одговарају.

Супсидијарна одговорност за обавезе главног дужника може се ограничити на различите начине:

— одговорност за све обавезе главног дужника до одређене висине тих обавеза (на пример до 50% свих обавеза) или

— одговорност супсидијарног дужника до одређеног износа својих средстава за све обавезе свих поверилаца (на пример основне организације супсидијарно одговарају за обавезе радне организације са 2/3 својих новчаних средстава).

Први пример ограничења супсидијарне одговорности је јасан: сваки поверилац који има доспело потраживање, а није успео да га наплати од радне организације као главног дужника може половину тога потраживања да наплати од било које основне организације у саставу те радне организације, јер су супсидијарни дужници у међусобном односу солидарни дужници.

У другом примеру ограничене супсидијарне одговорности сваки поверилац може од било које основне организације у саставу радне организације као главног дужника да наплати своја потраживања према главном дужнику, али само до висине 2/3 новчаних средстава те основне организације. Произилази да овај други вид и није ограничена супсидијарна одговорност у правом смислу речи, већ само опредељење висине средстава из којих супсидијарни дужник дугује. Фактичко је питање који је од ова два вида ограничене супсидијарне одговорности повољнији за повериоца.

Сматрамо да самоуправним споразумом не би било могуће предвидети да основне организације супсидијарно одговарају за радну организацију у неком другом облику супсидијарне одговорности, на пример, на равне делове или на различите делове, пошто је чланом 264. став 3. ЗУР прописана солидарна одговорност супсидијарних дужника. Осим тога, члан 420. ЗУР не омогућује упис других облика супсидијарне одговорности у судски регистар, а „врста и обим одговорности за обавезе других организација удруженог рада . . .” обавезно се уписују у судски регистар (члан 454. став 2. ЗУР).

Посебан облик самоуправне супсидијарне одговорности може да буде и међусобна супсидијарна одговорност организација удруженог рада у саставу радне организације на начин како је то одређено самоуправним споразумом (члан 255. у вези члана 421. ЗУР).

Специфичан облик међусобне супсидијарне одговорности основних организација у саставу исте радне организације имамо у члану 21. Закона о условима и поступку санације организација удруженог рада,²⁸ где се предвиђа могућност да се и пословни губици основних организација покривају на начин предвиђен самоуправним споразумом, уколико постоји међусобна супсидијарна одговорност.

²⁸ Сл. л. СФРЈ бр. 39/72, 5/73 и 71/73.

7. Утицаји облика одговорности на поступак принудног поравнања и стечаја

Устав СФРЈ у члану 48. одређује да организације удруженог рада које обављају привредну делатност могу бити укинуте под одређеним условима.

ЗУР у члану 160. став 2. одређује да се може отворити стечај над организацијом удруженог рада ако су испуњени законом прописани услови.

Нацрт закона о принудном поравнању и стечају у члану 8. у вези са чланом 83. и 97. прописује када се спроводи стечај над организацијом удруженог рада, а у члану 14. када се спроводи поступак принудног поравнања.

У члану 13. Нацрта истог закона предвиђено је да се одредбе тога закона односе на све организације удруженог рада (како из друштвене тако и из привредне делатности) а одредбе о стечају на организације удруженог рада за које је то овим или другим законом одређено (то су организације удруженог рада привредне делатности).

За време важења ранијег Закона о принудном поравнању и стечају²⁹, који није био усаглашен са Уставом СФРЈ из 1974. појавило се као спорно питање — да ли је могуће водити стечај радне организације која у свом саставу има ООУР.

Наиме, чланом 87. Закона о конституисању било је прописано да радна организација престаје и на основу стечаја. Дилема је била да ли се ове одредбе односе и на радну организацију која у свом саставу има ООУР. Пошто је члан 92. истог закона говорио о томе да средства која преостану после редовне ликвидације „предају се општинама на чијим је територијама било седиште основних организација удруженог рада у саставу радне организације . . .” било је основа да се аналогijом закључи како је на основу Закона о конституисању могуће водити стечај и над радном организацијом која у свом саставу има основне организације, тј. да отварање стечаја над радном организацијом истовремено значи и отварање стечаја над ООУР у саставу радне организације, ако све ООУР у саставу те радне организације, с обзиром на облик и обим одговорности тих ООУР за радну организацију (законска солидарна одговорност свих ООУР за обавезе радне организације из члана 55. став 2. Закона о конституисању) испуњавају услове за отварање стечајног поступка.

Међутим, ако су основне организације самоуправним споразумом ограничиле своју одговорност за обавезе радне организације тада је био могућ стечај радне организације без стечаја основних организација.³⁰

Судска пракса је, пре ступања на снагу ЗОУР, имала став да стечај над радном организацијом не значи истовремено и

²⁹ Сл. л. СФРЈ бр. 15/65, 55/69, 39/72 и 16/74.

³⁰ Проф. др Владимир Јовановић: „Искључење одговорности за обавезе радне организације и њен самостални стечај”, „Привреда и право”, 9/75.

остварање стечаја над основним организацијама у њеном саставу.³¹

Нацрт закона о принудном поравнању и стечају прихватио је становиште да је могућ стечај радне организације без стечаја основних организација што произилази из члана 97. став 1. који захтева да ако се стечајни поступак отвори над радном организацијом која у свом саставу има ООУР без посебног предлога неће се отварати стечајни поступак и над ООУР у њеном саставу. Сматрамо да овакво решење одговара интересима поверилаца, али само онда када је самоуправним споразумом о удруживању ООУР у радну организацију предвиђено да ООУР за све обавезе радне организације у чијем су саставу одговарају неограничено солидарно.

Да ли ће поред предлога за отварање стечајног поступка над радном организацијом посебно бити предложен и стечај над основним организацијама у њеном саставу свакако ће зависити и од структуре дугова радне организације. Ако је радна организација у великидност доспела послујући за рачун ООУР у свом саставу биће основан предлог да се отвори стечај и над ООУР у њеном саставу уколико самоуправним споразумом није предвиђено да ООУР за обавезе радне организације одговарају солидарно. На овакав закључак упућује и одредба члана 8. став 2. Нацрта закона о принудном поравнању и стечају, где је изричито речено да ће услови за стечај само једне основне организације, као и за стечај сложене организације удруженог рада, постојати само ако се потраживања поверилаца нису могла наплатити ни од једне основне организације удруженог рада, односно организације удруженог рада у саставу сложене организације удруженог рада, сходно одговорности за обавезе основне организације удруженог рада, односно сложене организације удруженог рада. Нема разлога да се ово правило сходно примени и када се цене околности да ли су се стекли услови за отварање стечаја само над радном организацијом или су се стекли услови и за отварање стечаја и над ООУР у њеном саставу.

IV. ЗАКЉУЧАК

ЗУР је потпуније него Закон о конституисању и Закон о фирми регулисао одговорност за обавезе ОУР, а оставио је довољно простора да се и самоуправним споразумом о удруживању овај систем одговорности употпуни према специфичностима у ОУР, али само у облику у коме је врсту и обим одговорности могуће уписати у судски регистар.

Правна сигурност поверилаца у пословима са радном организацијом која у свом саставу има ООУР није доведена у питање. Напротив, та сигурност је појачана умножавањем броја субјеката који су у обавези, нарочито када ООУР одговарају неограничено солидарно за обавезе радне организације.

³¹ Решење Окружног привредног суда Загреб Ст. 19/73.

ООУР у саставу радне организације могу да користе тржишну функцију радне организације ако самоуправним споразумом предвиде да радна организација може закључивати правне послове и за раучн ООУР у свом саставу, чиме се омогућује рационалније коришћење средстава, планирање, испитивање тржишта и расподела према резултатима рада.

Иако су Законом о обезбеђивању плаћања између корисника друштвених средстава регулисани дужничко-поверилачки односи, одредбе ЗУР о одговорности за обавезе ОУР имају велики значај, јер обезбеђују правну сигурност свим повериоцима и у оним случајевима кад се не примењује Закон о обезбеђивању плаћања (сви дужничко-поверилачки односи код којих се појављује страни елемент у субјекту, као и сви дужничко-поверилачки односи код којих је рок доспелости плаћања краћи од 15 дана). Разуме се, када поверилац може да бира, пре ће се позвати на средства обезбеђења из Закона о обезбеђивању плаћања, не само због тога што је тај закон специјалан у односу на ЗУР, већ и због тога што су средства обезбеђења из тог закона (меница, чек, акредитив, гаранција) оперативнија; доказују самим својим постојањем и обликом врсту и обим обезбеђења. Али, тиме се не умањује значај облика одговорности из ЗУР, јер ови облици одговорности, као општи, важиће и онда када су наведена средства обезбеђења неважећа или не покривају сва потраживања и сл.

Ипак, требало је у члану 264. став 2. ЗУР прецизирати када је поверилац овлашћен да тражи намирење од супсидијарног дужника: да ли је довољна опомена или је потребан и неуспео покушај принудне наплате са жиро-рачуна главног дужника или је неопходно да поверилац покуша наплату принудним извршењем над покретним и непокретним стварима главног дужника.

Такође чланом 264. ЗУР требало је овластити солидарног и супсидијарног дужника који исплати дуг повериоцу да има право на регрес и од главног дужника, а не само од осталих солидарних односно супсидијарних дужника.

Ради брже наплате потраживања, повећања коефицијента обртаја новца, па и у циљу сузбијања инфлације, требало је у ЗУР предвидети да основне организације одговарају солидарно за обавезе радне организације ако је обавеза радне организације настала из посла који је она закључила за рачун само једне или више основних организација у њеном саставу, како је то било предвиђено у члану 233. став 2. Нацрта закона о удруженом раду.

ИЗ СУДСТВА

— Грабанско право —

Не зависи од одлуке извршног суда да ли је нека имовина конфискована или не, већ од одлуке суда у кривичном поступку.

Извршни суд само пописује и одузима конфисковану имовину.

Пресудом Окружног суда у Новом Саду број К. 312/64 од 22. марта 1965. године, тужилац је оглашен кривим због кривичног дела из члана 255. ст. 1. КЗ-а, и осуђен на казну строгог затвора у трајању од 10 година. Поред главне казне изречена му је и споредна казна конфискација целокупне имовине. Циркулар је остао код туженог, када је тужилац отишао на издржавање казне. Приликом доношења решења о дозволи извршења у поступку спровођења казне конфискације имовине, циркулар није био обухваћен, већ само покретна имовина која се налази на лицу места.

На основу овако утврђеног чињеничног стања, правилно је првостепени суд нашао да спорни циркулар спада у покретну имовину подобну за конфискацију, те како је тужиоцу изречена казна конфискације целокупне имовине и без обзира што у извршном поступку није пописан, има се сматрати да је конфискован, те није власништво тужиоца. Правилно је првостепени суд нашао да међу странкама није постојала воља да спорни циркулар буде по основу закупа код туженог, већ је тужилац предао циркулар туженом на употребу за краће време, те не може тражити накнаду на име неоснованог обogaћења ни закупнину.

Неосновани су наводи жалбе тужиоца да ће суд у извршном по-

ступку казне конфискације имовине, према члану 58. КЗ-а, тачно одредити који ће се део имовине конфисковати, а који део ће остати за издржавање осуђеног, да у извршном поступку казне конфискације имовине циркулар није утврђен као део имовине која ће се конфисковати, те да се има сматрати да циркулар није конфискован. Према мишљењу овог суда пресудом Окружног суда у Новом Саду бр. К. 312/64 управо је речено која имовина се конфискује, а то је целокупна имовина тужиоца, те Извршни суд не може, како тужилац наводи, утврђивати која ће се имовина конфисковати. У поступку извршења казне конфискације имовине, у овом случају имала се само пописати конфискована имовина, тј. сва имовина тужиоца и узети од истог. Извршни суд је извршио попис покретне имовине која се нашао на лицу места, а како је циркулар био код туженог, није могао бити пописан. Према томе, не зависи од одлуке извршног суда да ли је нека имовина конфискована или не, већ од одлуке суда у кривичном поступку, те је моментом доношења правоснажне одлуке суда о конфискацији имовине тужиоца и спорни циркулар постао друштвено власништво.

Гж. 1712/76 од 1. новембра 1976. године (Окружни суд Н. Сад)

За стицање некретнине путем одржаја није довољан посед некретне дужи од 20 година, већ се тражи и ваљан правни основ и савесност стицаоца.

Није савестан онај стицалац који је знао да је тужени сувласник непокретности.

Околност што се тужиља налази у непрекидном поседу спорних некретнина више од 20 година, не значи да су се стекли услови за стицање права власништва по основу одржаја. Ово стога, јер тужиља нема савестан ни законит посед. Наиме, тужиљи је познато да је туженик сувласник предметних некретнина у наведеном делу, па као таква се не може сматрати савесном, без обзира на протек времена. Исто тако, тужиља нема ни законит основ за стицање права власништва, јер не тврди, нити у том смислу пружа било какве доказе, да је спорни део некретнина добила по основу било каквог уговора или наследила. Према томе, ако жели постати власник и на описаним сувласничким деловима туженог, онда за то мора имати ваљани правни основ, јер један сувласник не може стећи право власништва по основу одржаја на некретнинама другог сувласника, без обзира на дужину поседа, већ може само потраживати од другог сувласника накнаду за одржавање сувласничке ствари. Да би тужиља по основу Закона о наслеђивању постала власник на описаним некретнинама, мора прибавити извод из матичне књиге умрлих за туженог или издејствовати решење о проглашењу туженог умрлим, све то под условом, уколико туженик није изгубио право сувласништва на описаним некретнинама по другом основу.

Гж. 2209/76 од 22. децембра 1976 године (Окружни суд Н. Сад)

О правима етажних власника

Према прописима Закона о својини на деловима зграда (Сл. лист СФРЈ бр. 43 од 22. 09. 1965. г.) чл. 5. ст. 1. и 2, одређено је да на заједничким деловима вишестамбене зграде који служе згради као целини, укључујући и таван, односно таванске просторије, сви сопственици тих посебних делова имају трајно право коришћења.

Права која сопственици имају на деловима зграде који служе згради

као целини или само неким њеним посебним деловима, недељиво су повезани са његовим посебним делом зграде, те се све промене у правима на овом делу зграде односе на та права, како је то регулисано чл. 7. ст. 2. цитираног Закона.

Гж. 1030/76 од 27. октобра 1976. године (Окружни суд Н. Сад)

У смислу чл. 31. Закона о својини на деловима зграде (Сл. лист СФРЈ бр. 43/65), Општински суд у ванпарничном поступку расправља, ако по предлогу већине сопственика посебних делова зграде траже промену раније утврђених односа предвиђених општим условима или уговором, при чему ваља водити рачуна да ли су такве промене целисходне или оправдане. Према чл. 24. истог закона, узајамни односи сопственика који проистичу из етажне својине у једној згради иначе се одређују општим условима и уговором.

Гж. 1915/76 од 17. новембра 1976. године (Окружни суд Н. Сад)

Уколико међу сувласницима постоји спор о праву сувласништва или величини сувласничких удела, у ванпарничном поступку се не може одлучивати о коришћењу заједничких ствари (параграф 266. Закона о судском ванпарничном поступку из 1934. г.).

Према правним правилима ванпарничног поступка сваки сувласник, који се у питању управљања и искоришћавања заједничких ствари држи повређеним у свом праву, може се ради заштите свога права обратити Општинском суду на чијем се подручју налази заједничка ствар, уколико нема спора о самом праву сувласништва, појединих сувласника или о величини њиховог дела. Према томе уколико међу странкама нема спора о праву сувласништва или величине сувласничког дела, првостепени суд је овлашћен да у ванпарничном поступку донесе одлуку о начину коришћења заједничких ствари, привремено до развргнућа односа, међу странкама. У случају да првостепени суд утврди да постоји спор

О величини сувластничког дела тада се не може у ванпарничном поступку одлучити о коришћењу заједничке некретнине.

Гж. 1677/76 од 9. новембра 1976. године (Окружни суд Н. Сад)

Само онај родитељ који је потпуно неспособан за рад и без икаквих средстава и имовине може бити ослобођен од обавезе дечијег издржавања.

Родитељи су дужни да издржавају своју децу у складу са својим могућностима, при чему се под могућностима подразумева не само оно што су родитељи зарадили, већ и оно што су пропустили да зараде. То значи да то што је тужиљина мајка пропустила да се запосли никако са ње не скида обавезу издржавања тужиље. Наиме, само онај родитељ који је потпуно неспособан за рад и без икаквих средстава и имовине може бити ослобођен од обавезе дечијег издржавања.

Гж. 2574/76 од 15. децембра 1976. године (Окружни суд Н. Сад)

Изузетно и под законом одређеним условима (чл. 63. Закона о браку, Службени лист САНВ бр. 2/75) супружанско издржавање се може тражити и у спору одвојеном од бракоразводног.

Брачни друг који нема средстава за издржавање а неспособан је за рад или је незапослен, уколико није крив за развод брака, има право да захтева да му се пресудом којом се брак разводи досуди извесан износ на име издржавања на терет другог брачног друга, сразмерно његовим могућностима. Изузетно, брачни друг који у бракоразводном спору није тражио супружанско издржавање, може из оправданих разлога такав захтев поставити у одвојеном спору после развода брака, у року од две године, али само под условом да су одлучне чињенице од којих зависи право на издржавање постојале у време развода

или су настале у року од шест месеци након развода, и ако постоје у време покретања одвојеног спора.

Гж. 2575/76 од 15. децембра 1976. године (Окружни суд Н. Сад)

Заснивање ванбрачне заједнице примаоца супружанског издржавања није разлог за престанак издржавања.

Утврђено је да је тужилац правоснажном пресудом Окружног суда у Новом Саду бр. П. 1754/69, којом је разведен брак парничних странака, обавезан да туженој плаћа супружанско издржавање од 120.— динара месечно. Тужена након развода брака није склопила другу брачну заједницу, те је првостепени суд утврдио да се нису стекли услови за примену члана 68. Закона о браку САНВ.

Такође су неосновани наводи жалбе о боравку туженог у Швајцарској и начину познанства са њеним пријатељем, јер тужилац не тврди да је тужена склопила други брак, док Закон не предвиђа као разлог за престанак супружанског издржавања постојање ванбрачне заједнице, после развода брака, већ склапање другог брака, те наводи тужиоца да се тужена цело време налази у Швајцарској код пријатеља, све и да се ради о ванбрачној заједници, су небитни за решавање спора.

Гж. 2323/76 од 15. новембра 1976. године (Окружни суд Н. Сад)

Ванбрачни друг не може тражити издржавање нити накнаду штете због изгубљеног издржавања које је давао пок. ванбрачни друг; оно не представља законито право тужиоца већ вољу покојног.

Утврђено је да је тужиља живела у ванбрачној заједници са П. Д., бившим из Ф., од 5. априла 1954. године до његове смрти, тј. дана 8. новембра 1970. године, када је исти погинуо у саобраћајној несрећи. Тужила је живела са ванбрачним другом у кући која је

сувластништво ванбрачног друга, његове сестре и мајке. Током заједнице живота саградили су кућу у Ф. у којој тужиља и сада станује. До смрти пок. П. Д. нису склопили брак.

Правилно је првостепени суд нашао да је однос тужиље са пок. П. Д. ванбрачни однос, да у случају раскида овог односа један ванбрачни друг не може са успехом тражити издржавање од другог ванбрачног друга. Закон предвиђа само право на издржавање брачном другом, а не и ванбрачном. Правилно је првостепени суд нашао да у случају смрти једног ванбрачног друга кривицом трећег лица, такође други ванбрачни друг не може тражити издржавање од виновника, јер издржавање које је ванбрачни друг давао није засновано на праву тужиље да издржавање тражи и обавези ванбрачног друга да то издржавање даје, него на вољи пок. Д., ванбрачног друга тужиље. Правилно је првостепени суд нашао да тужиљи не припада право на накнаду штете због изгубљеног издржавања.

Неоснован је навод жалбе да се у овом случају не ради о ванбрачној заједници већ о ортаклуку. Првостепени суд је правилно утврдио да се ради о ванбрачној заједници што и сама тужиља у тужби истиче.

Гж. 2460/76 од 24. новембра 1976. године (Окружни суд Н. Сад)

Није сваки трајни престанак заједнице живота довољан разлог да се губи право на наслеђе.

Ваља ценити понашање брачног друга у смислу чл. 27. Закона о наслеђивању САПВ.

Брачни друг губи право на наслеђивање ако је заједница живота са оставиоцем била трајно престала његовом кривицом или у споразуму са оставиоцем. Првостепени суд је утврдио након логичне оцене доказа, да је за прекид брачне заједнице искључиво крив покојни, јер је током трајања брака тукао тужену, а коначан прекид је уследио након наношења лаке телесне повреде туженој 16. јануара 1973. године. Ову чињеницу првостепени

суд је извео из приложених кривичних списа и приложених парничних списа којим је тражено судружанско издржавање број П. 3335/75. Остали сведоци немају сазнања о томе ради чега је дошло до прекида брачне заједнице. Није сваки трајни престанак заједнице живота довољан разлог да се губи право на наслеђе. Као кривица у смислу члана 27. Закона о наслеђивању, оцењује се понашање брачног друга које је недопуштено с обзиром на узајамна права и дужности брачних другова. Како је несумњиво утврђено да је тужена малтретирана током трајања брака то је правилно утврђење првостепеног суда у погледу постојања кривице на страни покојног.

Гж. 778/76 од 8. децембра 1976. године (Окружни суд Н. Сад)

Ако дође до раскида брачне заједнице пре него што је кредит отплаћен, остаје право и обавеза оба брачна друга да отплаћују кредит сразмерно свом уделу у стеченој заједничкој имовини.

Заједничку имовину брачних другова представља и она имовина која је набављена средствима до којих су брачни другови дошли путем кредита. Ако дође до раскида брачне заједнице, пре него што је кредит отплаћен, остаје право и обавеза оба брачна друга да отплаћују кредит сразмерно свом уделу у стеченој заједничкој имовини. Тај удео одређује суд према свим околностима за време брачне заједнице. Ниједан брачни друг не може другог брачног друга против његове воље да искључи од отплате кредита, па да отплаћени кредит рачуна само као свој допринос у стицању имовине, већ може да тражи од другог брачног друга да му овај плати део кредита који је сразмеран његовом уделу.

Гж. 602/76 од 5. новембра 1976. године (Окружни суд Н. Сад)

О обавезама брачних другова према трећим лицима из чл. 54. Закона о браку (Службени лист САПВ бр. 2/75).

За обавезе које брачни друг има према трећим лицима и обавезе које терете брачног друга, брачни другови одговарају солидарно, и то како заједничком тако и својом посебном имовином, поготово ако је новац који је противправно присвојен послужило за подмирење текућих потреба брачне заједнице.

Гж. 1618/76 од 15. децембра 1976. године (Окружни суд Н. Сад)

Потраживања из уговора о кредиту по својој правној природи немају карактер потраживања привредних организација за испоручену робу и извесни рад или услугу већ карактер потраживања из уговора о зајму па следствено томе застаревају за 10 година у смислу чл. 14. Закона о застарелости потраживања.

По становишту овог Врховног суда, уговор о кредиту по својој правној природи је уговор о зајму. Због тога потраживање из оваквог односа нема карактер потраживања привредних организација за испоручену робу и извршени рад или извршену услугу другим лицима.

Потраживања која проистичу из зајма, Законом о застарелости потраживања није одређен други рок, то у смислу чл. 14. Закона, ова потраживања застаревају за десет година.

Гзз. 38/76 од 22. новембра 1976. године (Врховни суд Војводине)

Накнада неимовинске штете за претрпљене психичке болове услед смрти блиског сродника припада блиским сродницима који су несумњиво трпели психичке болове.

Према правилима имовинског права, накнада неимовинске штете за претрпљене психичке болове услед смрти блиског сродника, наступиле због противправне радње штетника, припада блиским сродницима погинулог који су несумњиво трпели психичке болове. Првостепени суд је утврдио да је погинули супруг тужиље Е., те да су у браку живели

17 година заједно, а да су остали тужиоцу деца погинулог, који су, с обзиром на узраст и психичку развијеност били способни да доживе психички бол. У време удеса И. је имао 15 година, Т. 11 година, а Ж. 5 година. По мишљењу овог суда досуђена је примерена накнада.

Гж. 1909/76 од 17. децембра 1976. године (Окружни суд Н. Сад)

Младб. тужилац у моменту саобраћајног удеса је био стар 5 година (мање два месеца), али је исти у моменту пресуђења стар 8 година. Имајући у виду ове околности догађаја, породични живот пок. А. П. и његове деце укључујући овде и младб. Р., њихову узајамност и др., и по оцени овог суда је и овај младб. тужилац био свестан последица губитка оца, па се тиме оправдава и досуђена накнада за ово младб. тужиоца.

Гж. 1563/76 од 7. децембра 1976. године (Окружни суд Н. Сад)

Погрешно је схватање да тужоцима из полисе о осигурању моторних возила од последица несрећног случаја припада само део осигураних суме од 20%, јер је шанса за оздрављење покојне пре насталог удеса била у наведеној сразмери.

Напротив, из утврђеног чињеничног стања произилази, да је пок. З. О. у циљу хируршке интервенције имала бити транспортована из НС до Б. Да је транспорт извршен без пропуста тужениковог осигураника, била би благовремено извршена хируршка интервенција. Управо услед здравственог погоршања насталог у саобраћајном удесу, ова интервенција није извршена, па је тужени завод одговоран за ризик што болесницу није превезао у оном стању у коме ју је преузео пре транспорта. Несумњиво је утврђено, да су саобраћајни удес и повреда коју је болесница задобила у узрочној вези са њезином смрћу, а како је то првостепени суд правилно закључио. Према томе, наступио је осигурани случај, који је предвиђен уговором о осигурању

између туженика и власника возила у корист трећег лица, тј. у овом случају у корист покојне З. О., односно тужилаца као њезиних наследника. Стога тужиоци основано траже да им се у целости исплати осигурана сума.

Гж. 1410/76 од 22. децембра 1976. године (Окружни суд Н. Сад)

Накнада штете за претрпљени страх припада само ако је страх био врло високог интензитета и дужег трајања.

У тренутку повређивања тужилац је осећао страх који је био средњег интензитета и у овом интензитету трајао је пар секунди док тужилац није схватио ситуацију и постао свестан да му не прети већа опасност. За време прегледа и хируршке интервенције тужилац је осећао страх на граници средњег и слабог интензитета, који се наредних дана смањивао а за време скидања конаца, тј. након 7 дана био слабог интензитета. После, временом у потпуности ишчезава.

Имајући у виду утврђене чињенице правилна је оцена и чињенични закључак првостепеног суда. Захтев за накнаду неимовинске штете за претрпљени страх је неоснован јер и поред постојања, није таквог интензитета нити дужине трајања да би тужиоцу давао право да оствари овај вид накнаде. Тужиоцу би припадала ова накнада само у случају да је страх био врло високог интензитета и као такав био дужег трајања, а у конкретној ситуацији такав страх није постојао, па је правилна одлука суда којом је у целости одбијен захтев за овај вид штете.

Гж. 1985/76 од 17. новембра 1976. године (Окружни суд Н. Сад)

Примери досуђеног износа накнаде неимовинске штете.

Побијаном пресудом суд је између осталог обавезао туженог да исплати тужиоцу на име накнаде штете за претрпљени страх износ од 5000 динара и унакаженост у висини од 6.000 динара.

Када је наступио удес, тужилац је трпео страх веома јаког интензитета, јер је био изазван наглом опасношћу по живот, тј. опасношћу да буде теже повређен, а у којој се ситуацији тужилац нашао услед налетања аутомобила на њега. Страх је био нарочито потенциран тиме, јер се ради о особи за коју се може рећи да је у одмаклим годинама (стар 76 година), јер код ових особа постоји стално појачана спремност за трпљење страха за свој живот, а нарочито за свој телесни интегритет. Имајући у виду тежину и врсту насталих повреда, које је тужилац без сумње могао одмах и сам да процени, уследио је секундарни страх који је био јаког интензитета, истина мањи од примарног. Овај страх је тужилац трпео до доласка у болницу и пружања лекарске помоћи, да би након тога опао на средњи интензитет јер је тужилац смештен у шок собу, што само по себи представља довољан основ за трпљење страха, макар и слабог интензитета, јер је тужилац свих 7 дана колико је био у шок соби трпео страх у ужем смислу, како слабијег тако и средњег интензитета. Тек након премештања на редовно одељење, страх у ужем смислу је код тужиоца уступило место трпљењу страха у ширем смислу, тј. у оном психичком стању које се назива забринутост. Она је постојала све до краја лечења, у трајању од десет месеци. Међутим, у међувремену, обзиром да је лечење ишло незадовољавајућим путем, тј. извршена тешка хируршка операција, тужилац је трпео најмање један наступ страха јаког интензитета непосредно пред хируршку интервенцију а у трајању око једног сата ако не и дуже, који је настао у вези са припремама за операцију. Код погорјања и премештања тужиоца из К. поново у Клиничку болницу, код тужиоца наступа страх у ужем смислу слабијег интензитета у неопређеном трајању. При томе треба узети у обзир да код болесника код којих се лечење протегне на овако дуг период, иде неправилним и неповољним токовима, бива скопчан са низом мањих или већих интервенција, увек долази до извесне психичке сензибилизације, тако да ови болесници временом чак и најмање и од

сасвим безазлене медицинске интервенције, субјективно тешко подносе, па реагују знатно већим страхом, него што би то било објективно оправдано. Забринутост коју је тужилац трпео за време рехабилитације била је стално присутна и наглашена, већ и због тога, што се лечење није завршило излечењем већ је заостао озбиљни инвалидитет.

Промене које су остале код тужиоца манифестују се у два вида, субјективном и објективном. Први је естетски а други функционални моменат. Психичко трпљење у виду негативних ефеката који се називају психичким патњама, произилазе из оба извора али узевши у обзир да се ради о мушкој особи старијих година, естетски моменат је овде знатно мање важан, мада се не може рећи да је безначајан, јер никоме није свеједно како изгледа. Међутим, функционални моменат је од великог значаја из оба разлога, прво што су оштећења према опису вештака хирурга значајна и прилично ометају тужиоца нарочито при ходу и стајању, чиме му је ометен низ активности из свакодневног живота, те је самим тим битно поремећено све оно што се може сматрати „животном радношћу“. Још је важније то, што код старијих особа и иначе обавезно долази до мањег или већег попуштања локомоторног апарата, па су према томе овакве промене и оштећења каква има тужилац веома значајан додатак у негативном смислу на стање које је већ иначе такво, да се разликује од стања какво је било у млађим годинама.

Гж. 1624/76 од 22. децембра 1976. године (Окружни суд Н. Сад)

Правилано је првостепени суд на име накнаде за трајно телесно оштећење 30% досудио износ од 35.000 динара, јер функционалне последице од насталих повреда су због претрпљених повреда вратне кичме: резултира велика ограниченост покретљивости вратне кичме у свим правцима, те долази до болних покрета при већим форсирањима вратних пршљенова и ингирање коренова нервних тзв. церфихобрахијалног синдрома или врат-

но-раменог синдрома. Како су набројане последице трајне природе, жалбени суд налази да је првостепени суд утврдио и досудио адекватну накнаду за трајно телесно оштећење, у наведеном износу.

Гж. 2268/76 од 1. новембра 1976. године (Окружни суд, Нови Сад).

Одговорност и сразмера одговорности више криваца за причињену штету — примери:

Код накнаде штете по основу кривице, сваки починилац одговара у сразмери са степеном своје кривице. Ако се сразмера не може утврдити и ако постоји кривица два штетника, њихова одговорност је подједнака али не и солидарна.

Ако је тужени неовлашћено уступио тужитељево возило трећем лицу, па то треће лице причини штету, тад је тужени скривио штету 30%, а треће лице 70%, јер је причинио штету на тужитељевим колима због губитка контроле над управљачем у већој брзини (што произилази из парничних и прекршајних списа), односно скривио штетни догађај.

Гж. 978/76 од 10. новембра 1976. године (Окружни суд Н. Сад)

Суд је нашао да су обе странке допринеле наступању штетне последице, а да је тужитељица допринела штети услед тога што је на себе преузела ризик пристанком да се вози у путничком аутомобилу Т. Б. који је био у алкохолсаном стању, па је стога нашао да је тужитељица одговорна за насталу штету са 20%, а тужени за свог осигураника од 80%.

Гж. 1470/76 од 15. децембра 1976. године (Окружни суд, Нови Сад).

Осигуравајући завод има право регреса од штетника ако је осигурани случај проузрокован намером или грубом непажњом штетника што подразумева тежи облик штетникове кривице.

Заједница социјалног осигурања има право да за новчане исплате по основу социјалног осигурања, учињене услед повреде или усмрћења свога осигураника моторним возилом, захтева накнаду од штетника, ако је осигурани случај проузрокован намерном или грубом непажњом штетника. Ово право условљено је околностима причињена штете, дакле тежим обликом штетникове кривице. Лакши облик његове кривице не ствара право Заједници социјалног осигурања на регрес.

Чл. 11. ст. 3. предвиђа да је парнични суд веза у погледу постојања кривичног дела и кривичне одговорности, којом се оптужени оглашава кривим. Међутим, правна квалификација дела не везује парнични суд, јер постојање кривичног дела не повлачи аутоматски одговорност ради накнаде штете, већ само уколико постоји намера или крајња непажња.

Гж. 1892/76 од 29. децембра 1976. године (Окружни суд, Нови Сад).

Пример недостатка елемента противправности код штете:

Штете које би произашле из основа вршења права, стоји правни принцип, да онај ко другом штету проузрокује вршећи неко право не одговара за њу и није дужан да је накнади. Стоји закључак првостепеног суда да је принудним извршењем — рушењем баракe, поступано на уобичајен начин, како са баракoм тако и са предметима који су се налазили у њој. Према томе, није причињена штета умишљајем или крајњом непажњом, односно злоупотребом права која би се састојала у томе да титулар права — тужени врши своје право у искључивој намери да другом нанесе штете — у конкретном случају тужитељу, у ком случају би био једино одговоран за штету.

Гж. 937/76 од 3. новембра 1976. године (Окружни суд Н. Сад)

Љиљана Павловић-Бојовић
Светозар Добросављев

САОПШТЕЊА

ИЗ СЕДНИЦЕ УПРАВНОГ ОДБОРА

На седници Управног одбора, одржаној 15. јануара 1977. године, до-нета су следећа решења:

1) Узет је на знање извештај председника и секретара о раду Ко-море између две седнице.

2) Управни одбор једногласно је прихватио Годишњи извештај о раду органа Коморе за раздобље од 19. јуна 1976. до 19. фебруара 1977. године, који у посебном делу обухвата период од 31. XII 1975. до 31. XII 1976. године.

3) Управни одбор прихватио је Нацрт колективног уговора о прави-ма и обавезама адвокатског приправника и наложио да се исти поднесе Већу синдиката Покрајине.

4) Управни одбор прихватио је извештај Комисије за прописе и правну праксу о започетим акцијама и даје подршку за даљи рад Ко-мисије.

5) Управни одбор сазвао је редовну годишњу Скупштину Адвокат-ске коморе Војводине за дан 19. фебруар 1977. године и утврдио дневни ред Скупштине, те наложио администрацији Коморе да Скупштински ма-теријал преда Уређивачком одбору „Гласника“ ради објављивања у по-себном издању.

6) Управни одбор једногласно је прихватио завршни рачун Адво-катске коморе Војводине за 1976. годину и исти упућује Скупштини.

7) Управни одбор једногласно је прихватио предлог др Лошонц Аурела, потпредседника Управног одбора, да се утврђена чланарина у месечном износу од 245.— дин. повиси на 250.— дин. ради заокружења.

8) Управни одбор узео је на знање извештај секретара Милић То-мислава о извршеним припремама за одржавање XI седнице Конферен-ције адвоката.

9) Решењем број 571/76. уписује се у Именик адвоката Здјелар Ми-рослав, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, у Ул. Њего-шева бр. 16, са даном 15. јануар 1977. године.

10) Решењем број 572/77. уписује се у Именик адвоката Иванчин Никола, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду у Ул. Желез-ничка бр. 26 са даном 15. јануар 1977. године.

11) Решењем број 21/77. уписује се у Именик адвокатских приправ-ника Новачић Антун, са адвокатско-приправничком вежбом код др Луке Петошевића, адвоката у Старој Пазови, са даном 15. јануар 1977. године.

12) Решењем број 22/77. уписује се у Именик адвокатских приправ-ника Даријевић Васа са адвокатско-приправничком вежбом код Радовић Николе, адвоката у Старој Пазови, са даном 15. фебруар 1977. године.

13) Решењем број 16/77. брише се из Именика адвокатских приправника Мирослав Здјелар, адвокатски приправник из Новог Сада, са вежбом у Адвокатској радној заједници Нови Сад, Његошева бр. 16, са даном 15. јануар 1977. године, јер је уписан у Именик адвоката.

14) Решењем број 15/77. брише се из Именика адвокатских приправника Иванчин Никола, адвокатски приправник из Новог Сада, са вежбом код Мите Гојковића, адвоката у Новом Саду, са даном 15. јануар 1977. године, јер је уписан у Именик адвоката.

15) Решењем број 19/77. узето је на знање да је Здјелар Мирослав са даном уписа у Именик адвоката, 15. јануаром 1977. године, приступио Адвокатској радној заједници коју сачињавају адвокати: Веселиновић Стеван, Парлаћ Миодраг, Хаџић Лазар и Новаковић Никола, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, Његошева бр. 16.

16) Решењем број 10/77. Примовић Живко, адвокат у Темерину, разрешава се дужности преузиматеља адвокатске канцеларије Сакач Симе, адвоката у Темерину, која му је одређена решењем Адвокатске коморе Војводине број 483/76. од 28. X 1976. године, а за преузиматеља одређује се Лукач Агоштон, адвокат у Темерину, Ул. М. Тита бр. 407.

17) Решењем број 578/76. брише се из Именика адвоката др Јован Живковић, адвокат у Новом Саду, са даном 31. децембар 1976. године, због пензионисања. Мимоилази се одређивање преузиматеља, јер нема недовршених предмета. Узима се на знање да задржава чланство у Фонду посмртнине.

18) Решењем број 576/76. Лукач Агоштон, адвокатски приправник из Темерина, са адвокатско-приправничком вежбом код Мандић Слободана, адвоката у Темерину, брише се из Именика адвокатских приправника са даном 1. децембар 1976. године, јер је уписан у Именик адвоката.

19) Решењем број 577/76. Хоровиц Владимир, адвокатски приправник из Новог Сада, са вежбом код Милић Томислава, адвоката у Новом Саду, брише се из Именика адвокатских приправника са даном 12. новембар 1976. године, јер је уписан у Именик адвоката.

20) Управни одбор једногласно је закључио: По одредбама Статута Адвокатске коморе Војводине престаје функција Уређивачком савету и Уређивачком одбору „Гласника“ када престаје мандат осталих органа Коморе.

Управни одбор је одлучио да се прошири број чланова Уређивачког савета „Гласника“, а потом је утврдио предлог нових органа „Гласника“ који упућује Конференцији адвоката ради избора Уређивачког одбора и Уређивачког савета „Гласника“.

Управни одбор

ИЗ ЗАПИСНИКА XI СЕДНИЦЕ КОНФЕРЕНЦИЈЕ АДВОКАТА
ОДРЖАНЕ 15. ЈАНУАРА 1977. ГОДИНЕ

1) Конференција адвоката прихватила је одлуку Управног одбора о повишењу чланарине са 150. на 250.— динара месечно почев од 1. јануара 1977. године и једногласно усвојила предлог Финансијског плана прихода и расхода Адвокатске коморе Војводине за 1977. годину.

2) Конференција адвоката разматрала је предлог Измена и допуна Статута Адвокатске коморе Војводине и након усвојених примедби исти прихватила.

3) Конференција адвоката разматрала је предлог Измена и допуна Тарифе а наградама и накнади трошкова за рад адвоката и након усвојених примедби исти прихватила.

4) Конференција адвоката узела је на знање извештај друга Кецојевић Драгутина, председника Одбора за упис зајма, о току акције уписа зајма. Из приспелих извештаја Општинске организације адвоката утврђено је да је зајам уписало 229 адвоката и адвокатских приправника у укупном износу од 1.622.300,00 динара и 2.000 ДМ. Пошто нису све Општинске организације доставиле извештаје, претпоставља се да је број уписаника већи и уписани износ зајма већи, па Конференција адвоката препоручује да се од свих Општинских организација адвоката затраже коначни извештаји о упису зајма да би 19. II 1977. године Скупштину Адвокатске коморе Војводине могли обавестити о резултатима ове важне акције.

5) Конференција адвоката узела је на знање извештај Вучевић Зорана, председника Комисије за опорезивање адвоката о раду радне групе на изради Нацрта предлога друштвеног договора о оптерећењима личног дохотка адвоката за опште и заједничке потребе.

6) Конференција адвоката прихватила је информацију о раду органа „Гласника“ од 1973. до 1976. године, која обухвата анализу објављених чланака и написа, те рад органа „Гласника“ коју је поднео дршт Сава Савић, главни и одговорни уредник „Гласника“.

7) Конференција адвоката прихватила је закључак Управног одбора Адвокатске коморе Војводине да је мандат органима „Гласника“ истекао.

Прихватила је предлог Управног одбора за проширењем Уређивачког савета „Гласника“ и донела одлуку да у проширени састав Уређивачког савета „Гласника“ уђу и представници шире друштвене заједнице и то:

- 1) Покрајинско веће синдиката Војводине,
- 2) Покрајинска конференција соц. савеза радног народа Војводине
- 3) Покрајинска привредна комора
- 4) Удружење правника Војводине
- 5) Правни факултет Нови Сад
- 6) Покрајински секретаријат за правосудје и општу управу
- 7) Уставни суд Војводине
- 8) Врховни суд Војводине
- 9) Привредни суд Војводине
- 10) Суд удруженог рада Војводине
- 11) Јавно тужилаштво Војводине
- 12) Покрајинско јавно правобранилаштво
- 13) Покрајински правобранилац самоуправљања Војводине

Конференција је у Уређивачки савет изабрала:

Др Петар Шарчевић, адвокат у Суботици
Ласло Цабафи, адвокат у Зрењанину
Васа Калишки, адвокат у Панчеву
Никола Јеловац, адвокат у Сомбору
Војислав Рашовић, адвокат у Сремској Митровици
Војислав Маринков, адвокат у Вршцу
Милан Рапајић, адвокат у Новом Саду
Олга Царић, адвокат у Новом Саду

Конференција адвоката у Уређивачки одбор изабрала је:

Сава Савић, адвокат у Новом Саду, главни и одговорни уредник
„Гласника”

Чланови Уређивачког одбора:

Борђе Вебер, адвокат у Новом Саду
Будислав Вулетић, адвокат у Новом Саду
Светозар Добросављевић, судија Општинског суда у Новом Саду
Киселички Живко, судија Окружног привредног суда у Новом Саду

ОБАВЕШТЕЊЕ

Извештавамо чланове Адвокатске коморе Војводине да смо кратким путем од Службе СИЗ-а пензијског и инвалидског осигурања радника Војводине прибавили податке о висини максималних основица и стопама доприноса и то:

година	максимална основица	стопа доприноса
1973.	4.887 дин.	18,15%
1974.	5.826 дин.	21,18%
1975.	8.103 дин.	19,50%
1976.	10.183 дин.	18,64%
1977.	10.286 дин.	19,56%

Захтев за избор основице по чл. 3. тач. 15. Одлуке о основицама осигурања у које се разврставају осигураници који самостално обављају делатност личним радом средствима у својини грађана („Службени лист Војводине”, бр. 34/76) од а) до д) Одлуке подноси се закључно са 31. I 1977. године на адресу: СИЗ пензијског и инвалидског осигурања радника Војводине — првостепена стручна служба у седишту општина.

Захтев за разврставање у основицу осигурања под д) Одлуке за било који период, односно за цео период од 1. I 1973. године па надаље подноси се у року од 60 дана од дана ступања на снагу Одлуке (од 8. I 1977), а разлика доприноса мора бити уплаћена у року од 6 месеци од дана уручења решења о извршеном разврставању.

Висина разлике утврђује се у сваком конкретном случају.

Адвокатска комора Војводине

ПРЕГЛЕД ПРАВНИХ ЧАСОПИСА

IZ SADRŽAJA ČASOPISA

ADVOKATURA

Glasnik advokata BiH (Sarajevo)

Iz sadržaja broja 3/1976.

PROTESTNO PISMO ZBOG POPISA NACIONALNIH MANJINA U AUSTRIJI

Šimatović, Slavko: U SUSRET SVJETSKOM KONGRESU ADVOKATA MUA U ZAGREBU

Hadžiselimović, Seid: ADVOKATURA U SAMOUPRAVNOM DRUŠTVU

Calija, Branko: ADVOKATURA U ZEMLJAMA ANGLO-AMERIČKOG PRAVA

Konjhodžić, Faruk; Prohić, Halil: SUDSKO-MEDICINSKI ASPEKT POTRESA MOZGA

Šimić, Milić S.: DRUŠTVENO-EKONOMSKI POLOŽAJ ADVOKATA I NJIHOVO SAMOUPRAVNO ORGANIZOVANJE

Pašalić, Rizah: ZAKONSKE PROMJENE U OBAVEZONOM OSIGURANJU OD ODGOVORNOSTI U SAOBRAČAJU

Hadžismajilović, Husejin: MJESTO, ULOGA I ZNAČAJ DRUŠTVENOG PRAVOBRANILASTVA SAMOUPRAVLJANJA

Vidović, Vesna: NOVA NADLEZNOST OPŠTINSKIH SUDOVA U BRACNIM SPOROVIMA

PERSONALNI SASTAV SUDA UDRUŽENOG RADA U BIH

PERSONALNI SASTAV DRUŠTVENOG PRAVOBRANILASTVA SAMOUPRAVLJANJA u BiH

ADVOKATSKA TARIFA (prečišćen tekst)

ADVOKATURA

Casopis Advokatske komore Srbije (Beograd)

Iz sadržaja broja 4/1976.

Baldić, Borivoje: BELESKE O ADVOKATURI

Gičić, Zoran: NAKNADA ŠTETE ZASENJEVANJEM ZEMLJISTA

Tišović, Milan: ŠTA ZNAČI IZRAZ „SVOJA DECA“ U ZAKONU O ODNOSIMA RODITELJA I DECE

Vulićević, Vojislav: ODBIJANJE PROSIRENJA

Đuretić, Slobodan: STVARNA LEGITIMACIJA U BRACNIM I PATERNITETNIM SPOROVIMA

Mesarović, Kosta: PRAVNA PRIRODA UGOVORA O DOŽIVOTNOM IZDRŽAVANJU

ARHIV ZA PRAVNE I DRUŠTVENE NAUKE

Organ Saveza udruženja pravnika Jugoslavije (Beograd)

Iz sadržaja broja 1-2/1976.

Novaković, Stojan: SREDNJEVEKOVNA SRBIJA I RIMSKO PRAVO

Arandelović, Dragoljub: O KARTELIMA SA PRAVNE TACKE GLEDISTA

Ilić Mihailo: OBAVEZNO GLASANJE

Perić, Živojin M.: ŽENA U SRPSKOM GRAĐANSKOM ZAKONIKU

Jovanović, Slobodan: POSLANIČKA NEODGOVORNOST

Tasić, Đorđe: ZAKON NEMA POVROTNE SILE

Đorđević, Jovan: DIGIEVA OPŠTA TEORIJA O DRŽAVI

Živanović, Toma: T. ZV. AUTORITARNO („POLITIČKO“) I LIBERALNO („TOBOZ AUTONOMNO“) KRIVIČNO PRAVO

Bartoš, Milan: KRIZA MEĐUNARODNOG PRIVATNOG PRAVA

Krbek, Ivo: SAMOUPRAVA I DEMOKRACIJA

Geršković, Leon: TEMELJI PRAVNOG PORETKA NOVE JUGOSLAVIJE

Pijade, Moša: ZADATAK NAŠEG KRIVICNOG ZAKONODAVSTVA

Konstantinović, Mihailo: ODNOS ODGOVORNOSTI ZA PROUZROKOVANU ŠTETU

Hrnčević, Josip: ULOGA PRAVA I PRAVNIKA U NAŠEM DRUSTVENOM UREĐENJU

Snuderl, Makso: O SISTEMU ORGANIZACIJE DRUŠTVA U JUGOSLAVIJI

Srnić, Ivanka: PRETSTAVLJANJE FEDERALNIH JEDINICA U SAVEZNIM DRŽAVAMA I NOVI VID FEDERALIZMA

Kardelj, Edvard: O ZNAČAJU I ULOZI DRUSTVENIH NAUKA

Srzić, Nikola: ZASTITA PRAVA LICNOSTI U JUGOSLOVENSKOM KRIVICNOM PRAVU

Lukić, Radomir D.: SOCIOLOSKI VIDOVI ODGOVORNOSTI U RADNIM ORGANIZACIJAMA

Radovanović, Ljubomir: PREOBRAZAJI U POJMU FEDERALIZMA

Blagojević, Borislav T.: AUTONOMNO PRAVO PRIVREDNIH ORGANIZACIJA U SOCIJALISTIČKOM SAMOUPRAVNOM DRUŠTVU

Čemerlić, Hamdija: NEKI ASPEKTI SKUPSTINSKOG SISTEMA

Baltić, Aleksandar: USTAVNA NAČELA U OBLASTI RADA I MEĐUSOBNIH ODNOSA RADNIKA U UDRUŽENOM RADU

Finžgar, Alojzij: PRAVNA LICA PO NOVIM USTAVNIM PROPISIMA

Hristov, Aleksandar: NOVA POLITIČKA OBELEŽJA UPRAVNE FUNKCIJE U NAŠEM SAMOUPRAVNOM SISTEMU

GLEDIŠTA

Casopis za društvenu kritiku i teoriju (Beograd)

Iz sadržaja broja 10/1976.

Arsenijević, Miloš: ISTINA I VREDNOSTI

JUGOSLOVENSKA REVIJA ZA KRIMINOLOGIJU I KRIVICNO PRAVO (Beograd)

Iz sadržaja broja 2/1976.

Lejns, Peter P.: KAZNA LIŠENJA SLOBODE U SVETLU SAVREMENIH TEORIJA U KRIMINOLOGIJI

Pešić, Vukašin: ODNOSI KRIMINOLOGIJE I DRUGIH NAUKA

Stojanović, Petar: TRAGOVI KAZNE KAMERNOVANJEM U CRNOJ GORI

Jakovljević, Dušan: KRIVICNO DELO ODAVANJA SLUŽBENE TAJNE

Karanović, Milivoje: POJAM TERORIZMA

Levi, Aleksandar: KRIVICNO DELO NEIZVRŠENJA SUDSKE ODLUKE

Vuković, Spiro: PRIMENA ČLANA 38. KZ U PRAKSI OKRUŽNIH SUDOVA SRBIJE

KOMUNA

Casopis za pitanja teorije i prakse komunalnih zajednica (Beograd)

Iz sadržaja broja 11/1976.

Petrović, Borivoje: FUNKCIONISANJE SKUPSTINSKOG SISTEMA U OPŠTINI NA DELEGATSKOJ OSNOVI

Molnar, Vilmoš: NEKA ZAPAZANJA I OCENE O DELOVANJU SKUPSTINSKOG SISTEMA NA DELEGATSKOM PRINCIPU

Mlađen, Đuro: MOGUĆI PRAVCI I PERSPEKTIVE SAVLADAVANJA NEKIH OTPORA U RAZVOJU SKUPSTINSKOG SISTEMA

MARKSISTIČKA MISAO

Casopis za teoriju i praksu socijalizma i socijalističkog samoupravljanja (Beograd)

Iz sadržaja broja 6/1976.

Surčulija, Živko: O REGRESIVNOJ DRUŠTVENOJ PRIRODI NACIONALIZMA

Vučković, Vojislav: USTAV I TERITORIJALNA ORGANIZACIJA OPŠTINA

NAŠA ZAKONITOST

Casopis za pravnu teoriju i praksu (Zagreb)

Iz sadržaja broja 10/1976.

Hiršl, Marijan: ULOGA PRAVOSUDNIH ORGANIZACIJA U SUZBIJANJU MALOLETNIČKE DELIKVENCije I SISTEM ODGOJNIH MJERA I SANKCIJA

Kučeković, Vojislav: PROJEKT NOVE TEHNOLOGIJE RADA U ZEMLJISNOKNJIŽNIM ODJELIMA OPĆINSKIH SUDOVA SRH

Rački-Nemec, Helena: PRAVNI REŽIM STAMBENIH ZGRADA, STANOVA I POSLOVNI PROSTOR U VLASNIŠTVU GRAĐANA U ODNOSU NA UDRUŽENI RAD

Crnić, Jadranko: DA LI JE DOPUSTEN ZAHTEJ ZA ZAŠTITU ZAKONITOSTI PROTIV ODLUKE VRHOVNOG SUDA KOJOM JE ODLUČENO O ZAHTEJU ZA ZAŠTITU ZAKONITOSTI

ODVJETNIK

Glasiloo odvjetnika Hrvatske (Zagreb)

Iz sadržaja broja 11/1976.

Zimmermann, Branko: DVADESET GODINA (Godišnjica smrti dr Iva Politea)

Katičić, Natko: DR IVO POLITEO — DOŽIVLJAJ JEDNE LIČNOSTI

Bićan, Božo: S DROM POLITEOM KOD PREDSEDNIKA TITA

Kalodera, Marko: LIK DRA IVE POLITEA

Krstulović, Aurel: DR I. POLITEO I MEĐUNARODNA UNIJA ADVOKATA

Korlaet, Radoje: „JUGOSLAVIJA MOŽE BITI SRETNJA STO JE DALA UZOR SVIM ADVOKATIMA SVIJETA“ (O dr I. Politeu)

Baćić, Jelisava: NEUMORNI LUTALAC U TRAZENJU ISTINE (O dr I. Politeu)

Žužić, Sime: BLAG PREMA SLUČAJNIM PRESTUPNICIMA (O dr I. Politeu)

Grosman, Vladimir: DR POLITEO MED SLOVENSKIMI ODVJETNIKIMA

Živadinović, Milan ž.: „NE SAMO VISOKO POSTOVANI KOLEGA NEGO I MUDRI UCITELJ“

Perović, Marko V.: POLITIČKI KRIVCI I NJIHOVI BRANITELJI (O dr I. Politeu)

Iz sadržaja broja 12/1976.

POZDRAV I ČESTITKA ODVJETNIČKE KOMORE HRVATSKE U POVODU PROSLAVE DVJESTAGODIŠNICE PRAVNOG FAKULTETA U ZAGREBU

Pallua, Emilio: NOVE METODE U MEĐUNARODNOJ UNIFIKACIJI POMORSKOG PRAVA

Radoman, Dušan P.: ROKOVI ZA POKRETANJE I VOĐENJE DISCIPLINSKOG POSTUPKA POVREDE RADNE DISCIPLINE I POVREDE RADNE OBAVEZE

Vizner, Boris: FUNKCIJA KAPARE

Šutej, Držislav: KOMPARACIJA POSJEDOVNE ZAŠTITE

Pavlović, Sime: MARKSISTICKO SHVACANJE KRIMINALITETA

Tumbri, Tanja: MOGU LI SE ZAKLJUCITI DVA VALJANA UGOVORA O ZAKUPU ISTE POSLOVNE PROSTORIJE

Napijalo, Dragan: NA MARGINAMA JEDNE NEZAKONITE SUDSKE ODLUKE

Šimatović, Dinko: TAJNOST JAVNE RASPRAVE

Šikirić, Dragutin: U SPOMEN ODVJETNIKU TOMASU BUCCIARELLIJU

OPSTINA

Časopis za pitanja društvenog samoupravljanja (Beograd)

Iz sadržaja broja 10-11/1976.

Stefanović, Milovan: UDRUŽIVANJE ZEMLJORADNIKA I ZADACI ZADRUŽNIH SAVEZA

Vajović, Petar; Stevanović, Miladin: PREGLED RADA VEĆA REPUBLIKA I POKRAJINA SKUPSTINE SFRJ

Milanović, Tomislav: OSNOVNI ELEMENTI SADRŽAJA FUNKCIJE KOLEGIJALNIH IZVRŠNIH ORGANA SKUPSTINA DRUSTVENO-POLITIČKIH ZAJEDNICA

Jović, Ljubomir: ZAKONODAVNA I SAMOUPRAVNA NORMATIVNA TEHNIKA

Božić, Dragutin: IZGRADNJA SAMOUPRAVNIH ODNOSA U SAMOUPRAVNIM INTERESNIM ZAJEDNICAMA U SR HRVATSKOJ

Vujičić, Milan: OSNIVANJE SIZ MATERIJALNE PROIZVODNJE U GRADU BEOGRADU

Ristić, Milan: ULOGA DRUSTVENO-POLITIČKIH ZAJEDNICA U STICANJU I RASPODELI DOHOTKA

Planojević, Todor: ODGOVORNOST INVESTITORA I IZVOĐACA RADOVA ZA STETU TREĆIM LICIMA

Gligorijević, Blagoje: IZGRADNJA I KORIŠĆENJE SEOSKIH VODOVODA

Mirić, Branislav: OPSTINA I DALJE IZGRADIVANJE DRUSTVENO-EKONOMSKIH OD-

NOSA. Povodom Skupštine Stalne konferencije gradova Jugoslavije, održane 7. i 8. oktobra 1976. godine u Puli.

PRAVNA MISAO

(Sarajevo)

Iz sadržaja broja 9-10/1976.

Rodić, Andrija: DVOSTEPENOST PRETHODNOG KRIVICNOG POSTUPKA

Balić, Hasan: ZASTITA DRUŠTVENE SVOJINE I SAMOUPRAVNIH PRAVA PUTEM NOVIH INSTITUCIJA — SUDOVA UDRUŽENOG RADA I DRUŠTVENOG PRAVOBRANIOCA SAMOUPRAVLJANJA

Tanović, Gorjana: NEKI ASPEKTI PRAVA KOJA SU PRIZNATA UČESNICIMA U POSTUPKU ZA STICANJE SVOJSTVA RADNIKA U UDRUŽENOM RADU

Mlađen, Đuro: PRETPOSTAVKE I USLOVI ZA DOSLJEDNIJE NAGRAĐIVANJE RADNIKA U ORGANIMA UPRAVE PREMA NJIHOVOM RADU

Olujčić, Krunislav: O BRACNOJ ZRELOSTI I POSTUPKU IZDVAJANJA DOZVOLE ZA STAPANJE U BRAK MALOLJETNIH OSOBA

Hadžagić, Rifat: SAMOUPRAVLJANJE U RADNIM ZAJEDNICAMA DRŽAVNIH ORGANA

Pašić, Rizah: RASPOREĐIVANJE SREDSTAVA ZA RAD I RASPODJELA SREDSTAVA ZA LIČNE DOHOTKE I ZAJEDNIČKU POTROŠNJU U OPSTINSKIM ORGANIMA UPRAVE, ORGANIZACIJAMA KOJE VRŠE POSLOVE OD INTERESA ZA OPSTINU I STRUČNIM SLUŽBAMA OPSTINE TUZLA

PRAVNI ŽIVOT

(Beograd)

Iz sadržaja broja 10/1976.

Blau, Günter: KRIVICNOPRAVNA POLITIKA U REFORMI KRIVICNOG PRAVA SR NEMAČKE

Rosenberg, Ljudevit: SISTEM PLAĆANJA U MEĐUNARODNOJ TRGOVINI

Kurdulija, Momčilo: ZAKONSKO NASLEDIVANJE

Memedović, Nikola: KRIVICNA DELA PROTIV DOSTOJANSTVA LIČNOSTI I MORALA

Radović, Marinko: UGOVOR O DOZIVOTNOM IZDRŽAVANJU I BRACNA TEKOVINA

Rakonjac, Velizar: STVARNA NADLEZNOST ZA PRINUDNU NAPLATU NAKNADE ZA KORIŠĆENJE GRAĐEVINSKOG ZEMLJIŠTA

Iz sadržaja broja 11/1976.

Pašić, Najdan: UVODNI REFERAT (O organizovanju, funkcionisanju i razvoju samoupravnih interesnih zajednica)

Kovačević, Zivorad: AKTUELNI PROBLEMI FUNKCIONISANJA SAMOUPRAVNIH INTERESNIH ZAJEDNICA I DELEGATSKI SISTEM

Rakić, Vojislav: OBLASTI I OBLICI RAZME NE RADA U SAMOUPRAVNIM INTERESNIM ZAJEDNICAMA

Zarić, Ljubiša; Brguljan, Vladimir: PRINCIPI ORGANIZACIJE REPUBLICKIH SAMOUPRAVNIH INTERESNIH ZAJEDNICA

Bošković, Dragoljub: FINANSIRANJE SAMOUPRAVNIH INTERESNIH ZAJEDNICA

Vujičić, Milan; Višnjic, Miodrag: MEĐUSOBNA SARADNJA I UDRUŽIVANJE SAMOUPRAVNIH INTERESNIH ZAJEDNICA

Blagojević, Stevan: PROGRAMIRANJE I FINANSIRANJE U SAMOUPRAVNIM INTERESNIM ZAJEDNICAMA

PRAVNIK

Revija za pravno teoriju in prakso (Ljubljana)

Iz sadržaja broja 7-9/1976.

Bohte, Borut: PRAVICE MANJSIN IN POPIS POSEBNE VRSTE V AVSTRIJI

Finžgar, Alojzij: VARSTVO DRUŽBENE LASTINE

Pavčnik, Marijan: PRAVICA IN NJENA NARAVA

Novak, Janez: ALI ZAKONCA LAHKO SKLENETA POGODBO O ZAPOSPLITVI

Ribičić, Ciril: PREDSEDNIŠKI SISTEM ZADRUŽENIH DRŽAV AMERIKE

Damjan, Viktor: JAVNO PRAVOBRANILSTVO

Wedam-Lukić, Dragica: PREIZKUS DEJANSKIH UGOTOVITEV NA REVIZIJSKI STOPNJI

PREGLED

Casopis za društvena pitanja (Sarajevo)

Iz sadržaja broja 11-12/1976.

Mijatović, Cvijetin: ZNAČAJ PETE KONFERENCIJE NESVRSTANIH ZEMALJA U KOLMBU

Lovrić, Ivan — Ivica: DELEGATSKI SISTEM -- OD IDEJE DO KONSTITUISANJA

RADNI ODNOSI I SAMOUPRAVLJANJE

Mesečni časopis (Beograd)

Iz sadržaja broja 11/1976.

Kovačević, Milivoje: SISTEM ODGOVORNOSTI U UDRUŽENOM RADU

Pantović, Miomir: DRUŠTVENI DOGOVORI, SAMOUPRAVNI SPORAZUMI I DRUGI SAMOUPRAVNI AKTI

Đurašković, Petar: USAVRŠAVANJE SISTEMA STICANJA I RASPOREĐIVANJA DOHOTKA I RASPODELE SREDSTAVA ZA LIČNE DOHOTKE

Milislavljević, Ostoja: POVRATNO DEJSTVO SAMOUPRAVNIH OPŠTIH AKATA U USTAVU, PRAKSI I ZAKONU O UDRUŽENOM RADU

Kosovac, Mladen: KAKO TREBA I NE TREBA PRIMENJIVATI ODREDBE ČLANA 29. USTAVA SFRJ O PRAVIMA, DUŽNOSTIMA I ODGOVORNOSTIMA RADNIKA RADNIH ZAJEDNICA U ORGANIZACIJAMA UDRUŽENOG RADA I KORISNIKA NJENIH USLUGA

Serdar, Vukan: STICANJE PRAVA SEZONSKIH RADNIKA NA KORISĆENJE GODISNJEG ODMORA

Tošić, Aleksandar: DOSTAVLJANJE ODLUKA I DRUGIH PISMENA RADNIKA

Božović, Mihailo: ZNAČAJ I POTREBA SPROVOĐENJA MERA ZAŠTITE NA RADU

Milinković, Slavko: ANALIZA RADNOG KALENDARAR

Marković, Đorđe: DIREKTOR SKOLE — INOKOSNI POSLOVODNI ORGAN

Iz sadržaja broja 12/1976.

ZAKON O UDRUŽENOM RADU

REVIJA RADA

Casopis za pitanja međusobnih radnih odnosa, socijalnog osiguranja, zaštite na radu, uslova rada, zapošljavanja, stručnog osposobljavanja u zakonodavstvu i praksi (Beograd)

Iz sadržaja broja 11-12/1976.

Popović, Teofilo: SOCIJALNO-EKONOMSKI ASPEKTI ZAŠTITE NA RADU

Vejnović, Jovan: AKTUELNI PROBLEMI USLOVA RADA I ZAŠTITE NA RADU

Stanković, Života: UTICAJ ZAŠTITE NA RADU NA RAZVIJANJE DOHODNIH ODNOSA U NARUŠOJ PRIVREDI

Milutinović, Jakov: ULOGA I ZNAČAJ SAMOUPRAVNIH INTERESNIH ZAJEDNICA U OBEZBEĐIVANJU I UNAPREĐIVANJU ZAŠTITE NA RADU

Gojković, Gojko: EKONOMSKI I SOCIJALNI POLOŽAJ RADNIKA U SLUČAJU INVALIDNOSTI SA ASPEKTA PRAVA IZ PENZIJSKOG I INVALIDSKOG OSIGURANJA

Mladenovski, Dragan; Stojanović, Pero: ZAŠTITA NA RADU KAO ZAJEDNICKI DRUŠTVENO-EKONOMSKI INTERES UDRUŽENOG RADA, RADNIKA I SAMOUPRAVNIH INTERESNIH ZAJEDNICA ZDRAVSTVENOG OSIGURANJA

Pavlović, Dragan: ZAŠTITA NA RADU KAO INTEGRALNI DEO ZDRAVSTVENIH MERA U PREVENCIJI APSENTIZMA I INVALIDNOSTI

Rančić, Aleksandar: OBRAZOVANJE I VASPI TANJE KAO MERA U NAŠEM SAVREMENOM SISTEMU ZAŠTITE NA RADU

Erčević, Rajko: STRUCNO OBRAZOVANJE I OBUČAVANJE IZ ZAŠTITE NA RADU I POVREDE NA RADU

SAMOUPRAVLJANJE

Mesečni časopis za teoriju i praksu socijalističkog samoupravljanja (Beograd)

Iz sadržaja broja 12/1976.

Stevanović, Đura: VIŠE NAUKE U PODRUČJE DRUŠTVENO-EKONOMSKIH ODNOSA U UDRUŽENOM RADU

Olšina, Živana: BEZ PLANSKIH, DUGOROČNIH I STABILNIH ODNOSA NEMA NI ZAJEDNICKOG DOHOTKA

Zeković, Velimir: KARAKTER RADA U DRUŠTVENIM DELATNOSTIMA

Kovačević, Vladimir; Suljagić, Todor: PREDLOG KONCEPTA SAMOUPRAVNOG SPORAZUMEVANJA I DRUŠTVENOG DOGOVARANJA NA OSNOVAMA ZAKONA O UDRUŽENOM RADU

Manojlović, Kosta: SAMOUPRAVNA RADNIČKA KONTROLA

SAVREMENOST

Glasiloo Saveza komunista Vojvodine (Novi Sad)

Iz sadržaja broja 31.

Dolanc, Stane: REVOLUCIJA I SAVREMENI PROBLEMI BORBE ZA SOCIJALIZAM

Alimpić, Dušan: NEKA AKTUELNA IDEJNO-POLITIČKA PITANJA RAZVOJA I SOCIJALISTIČKOG PREOBRAZAJA SELA

Grubač, Momčilo: UCESCE GRAĐANA U VRŠENJU PRAVOSUĐA KAO POLITIČKO PITANJE

13. MAJ

Časopis za pitanje bezbednosti i društvene samozaštite (Beograd)

Iz sadržaja broja 5/1976.

Milašinović, Radomir M.: NEKA DRUŠTVENOPOLITIČKA OBELEŽJA OBAVESTAJNE SLUŽBE

Damjanović, Drago: JAVNOST PRETHODNOG KRIVIČNOG POSTUPKA U JUGOSLOVENSKOM PRAVU

Modly, Duško: CINJENICE KOJE TREBA IMATI U VIDU PRILIKOM RASVETLJAVANJA SLUČAJEVA SAMOUBOJSTVA

Keržić, Smiljka: POVODOM DONOŠENJA ZAKONA O PROMETU EKSPLOZIVNIH MATERIJALI

Marojević, Luka: NEKE MERE KOJE OVLAŠĆENA SLUŽBENA LICA ORGANA UNUTRAŠNJIH POSLOVA PREDUZIMAJU PREMA STRANCIMA

Kirbus, Vinko: ORGANIZACIJA ITALIJANSKE I AUSTRIJSKE POLICIJE

ZASTITA RADNIKA NA RADU

Mesečni časopis za pitanja pravne zaštite na radu (Beograd)

Iz sadržaja broja 10/1976.

Krantić, Milorad: NADLEŽNOST INSPEKCIJE RADA NA ZASTITI PRAVA RADNIKA IZ UDRUŽENOG RADA I IZ RADNIH ODNOSA

Čaćić, Milun: MERE ZAŠTITE PRI ORGANIZOVANJU UNUTRAŠNJEG TRANSPORTA U RADNIM ORGANIZACIJAMA GRAFIČKE INDUSTRIJE

Starčević, Najdan: ELEKTRICNI UDAR I ZASTITA NA RADU

Mihailović, Ilija: ZAKON O ZASTITI NA RADU SR MAKEDONIJE

Iz sadržaja broja 11/1976.

Stojanović, Radomir: U SAP KOSOVO DONET JE ZAKON O SUDOVIMA UDRUŽENOG RADA

Matavulj, Veljko: KO MOŽE OBAVLJATI POSLOVE PUNIOCA SUDOVA TEČNIH GASOVA

Nadvornik, Branislav: IZVORI OPASNOSTI I FAKTORI SIGURNOSTI NA RADU

Mihailović, Ilija: ZAKON O ZASTITI NA RADU SR SLOVENIJE

Iz sadržaja broja 12/1976.

Mihailović, Ilija: MEĐUSOBNI RADNI ODNOSI PREMA ZAKONU O UDRUŽENOM RADU

Đurović, Dušan: NAKNADA LICNOG DOHOTKA RADNIKA ZA DANE PRAZNIKA

Čaćić, Milun: ZASTITA NA RADU PETA AKCIJA ORGANIZACIJE SINDIKATA NA PODRUČJU DRUŠTVENOG STANDARDA

Marković, Mihailo; Gajić, Sonja: UVEĆANI STAŽ KAO POSEBAN OBLIK ZAŠTITE RADNIKA NA TESKIM I PO ZDRAVLJE ŠTETNIM POSLOVIMA

Jovanović, Milorad: STANJE U POGLEDU BROJA SMRTNIH SLUČAJEVA I POVREDA NA RADU U SAP VOJVODINI SA PRATEĆIM POKAZATELJIMA

Mirković, Vukica: NORMATIVI ZA ZAŠTITU PRI RADU LASERIMA

Miloš Stojanović

САДРЖАЈ

ЧЛАНЦИ И РАСПРАВЕ

Душан Ружић, <i>Организовање и усавршавање судског вештачења</i> — — — — —	1
Иван Кркљуш, <i>Дејство овере потписа на уговору о промету непокретности</i> — — — — —	5
Душан Шупут, <i>Одговорност за обавезе организација удруженог рада према Закону о удруженом раду</i> — — — —	11

ПРАВНА ПРАКСА

<i>Из судства — грађанско право (Љиљана Павловић-Бојовић и Светозар Добросављев)</i> — — — — —	35
--	----

САОПШТЕЊА

<i>Из седнице Управног одбора</i> — — — — —	43
<i>Из записника XI седнице Конференције адвоката од 15. I 1977.</i>	45

ПРЕГЛЕД ПРАВНИХ ЧАСОПИСА

<i>Из садржаја часописа (Милош Стојановић)</i> — — — — —	48
--	----

Уређивачки савет:

Никола Вујашковић, судија Врховног суда Војводине, *Светозар Дракулић*, заменик јавног правобраниоца Војводине, *Антоније Борић*, саветник покрајинског секретара за правосудје и општу управу, *Никола Јеловац*, адвокат у Сомбору, *Васа Калишки*, адвокат у Панчеву, *Војислав Маринков*, адвокат у Вршцу, *Душан Мићић*, секретар Покрајинског друштвеног правобраниоца самоуправљања, *Светозар Николић*, судија Привредног суда Војводине, *Милан Рапајић*, адвокат у Новом Саду, *Војислав Рашовић*, адвокат у Сремској Митровици, *Ласло Цабафи*, адвокат у Зрењанину, *Ола Царић*, адвокат у Новом Саду, *Др Петар Шарчевић*, адвокат у Суботици

Уређивачки одбор:

Сава Савић, главни и одговорни уредник, адвокат у Новом Саду, *Борђе Вебер*, адвокат у Новом Саду, *Будислав Вулетић*, адвокат у Новом Саду, *Светозар Добросављевић*, судија Општинског суда у Новом Саду, *Живко Киселички*, судија Окружног привредног суда у Новом Саду.

Технички уредник:

Мирјана Јовановић

Гласник издаје и власник је Адвокатска комора Војводине, 21000 Нови Сад, Змај Јовина 20/1. — Телефон: 42-201. — Годишња претплата 180.— дин., за иностранство двоструки износ. Цена једног броја 20.— дин.
Тек. рачун 65700-678-2047. Ручописи се не враћају.

На основу мишљења Покрајинског секретаријата за образовање, науку и културу САНВ бр. 413—185 од 23. маја 1973. године, *Гласник* је стручна публикација ослобођена основног и посебног пореза на промет.

Штампарија „Будућност”, Нови Сад, Шумадијска, 12.

